

บทที่ 6

การศึกษาสถานที่ตั้งโครงการ

6.1 ข้อมูลทั่วไปของโครงการ

ในการศึกษาสถานที่ตั้งโครงการจะทำการศึกษาถึงการวางผังวัดช่อเจริญธรรมทั้งในอดีตและปัจจุบันตลอดจนถึงรูปแบบทางสถาปัตยกรรมภายในวัด อีกทั้งยังพิจารณาแนวทางในการพัฒนาวัดช่อเจริญธรรมทั้งนี้เพื่อสามารถนำผลที่ได้มาใช้ในการออกแบบพระอุโบสถและปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์วัดช่อเจริญธรรม โดยยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมและแนวความคิดในการวางผังที่มีมาตั้งแต่อดีตได้

สถานที่ตั้งโครงการ ตำบลท่าราบ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

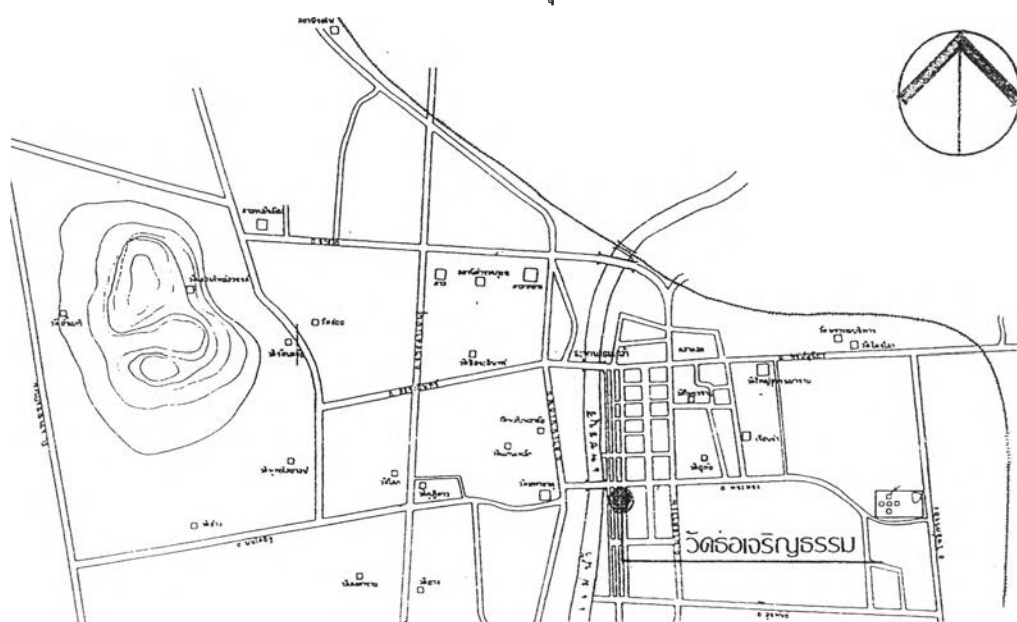
สภาพทางภูมิศาสตร์ ที่ราบริมแม่น้ำเพชรบุรี ฝั่งตะวันออก

อาณาเขตติดต่อ ทิศเหนือ ติดกับถนนวัดช่อ

ทิศใต้ ติดกับบ้านเรือนประชาชน

ทิศตะวันออก ติดกับถนนมาตยวงศ์

ทิศตะวันตก ติดกับชุมชนวัดช่อ

(แผนที่ที่ 5 แสดงตำแหน่งที่ตั้งวัดช่อเจริญธรรม)

6.1.1 ประวัติวัด วัดธ่อเจริญธรรมไม่มีประวัติการสร้างที่แน่ชัดว่าได้สร้างขึ้นเมื่อไหร่ แต่จากรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่เหลืออยู่ทำให้ทางกรมศิลปากรได้สันนิษฐานว่าได้สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลาย และจากประวัติของวัดที่ได้บันทึกเอาไว้ว่าวัดธ่อเจริญธรรมได้มีการบูรณะครั้งใหญ่ในรัชสมัยพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเจ้าพระยาสุรินทรชัยเจ้าเมืองเพชรบุรีในขณะนั้นภายหลังจากที่ท่านได้สร้างความคิดความชอบด้วยการยกทัพไปปราบกบฏที่เมืองปัตตานีและได้รับชัยชนะเพื่อสำหรับเป็นวัดที่ท่านกับครอบครัวมาทำบุญและประกอบพิธีทางศาสนาเนื่องจากวัดธ่อเจริญธรรมตั้งอยู่บริเวณด้านหลังจวนของท่าน ต่อมาในภายหลังเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2520 ทางกรมศิลปากรจึงได้ทำการขึ้นทะเบียนวัดธ่อเจริญธรรมเป็นโบราณสถานแห่งชาติ

6.2 การศึกษาลักษณะทางสถาปัตยกรรมของวัดธ่อเจริญธรรม

ในการศึกษาการวางผังวัดธ่อเจริญธรรมจะแบ่งหัวข้อในการศึกษาออกเป็น 4 หัวข้อหลักดังนี้

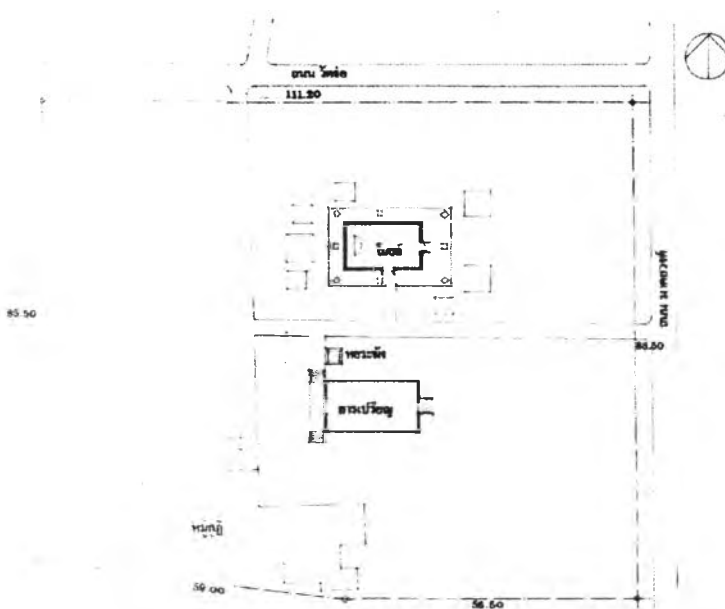
- 1 การวางผังวัดธ่อเจริญธรรมในอดีต
- 2 รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของวัดธ่อเจริญธรรมในอดีต
- 3 การวางผังวัดธ่อเจริญธรรมในปัจจุบัน
- 4 รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของวัดธ่อเจริญธรรมในปัจจุบัน

ทั้งนี้เพื่อความเข้าใจถึงแนวความคิดในการวางผังที่มีมาตั้งแต่อดีต และสามารถหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับวัดธ่อเจริญธรรมได้โดยยังคงรักษาแนวความคิดในการวางผังที่มีมาตั้งแต่ในอดีตได้

6.2.1 การวางผังวัดธ่อเจริญธรรมในอดีต

การวางผังวัดธ่อเจริญธรรมในอดีตสามารถแบ่งการใช้พื้นที่ของวัดออกได้เป็นสามส่วนหลักดังนี้

1. เขตพุทธาวาส
2. เขตสังฆาวาส
3. เขตสาธารณะประโยชน์

(ภาพถ่ายเส้นที่ 73 แสดงผังวัดช่อจรรย์ธรรมในอดีต)

6.2.1.1 การวางตำแหน่งเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาสในพื้นที่วัด

เขตพุทธาวาสของวัดช่อจรรย์ธรรมตั้งอยู่บริเวณด้านทิศเหนือของพื้นที่วัดตำแหน่งที่ตั้งของเขตพุทธาวาสนี้จะตั้งอยู่ติดกับถนนวัดช่อซึ่งอยู่ทางด้านทิศเหนือของพื้นที่วัดส่วนทางด้านทิศใต้ของเขตพุทธาวาสจะเป็นพื้นที่ในส่วนสังฆาวาส

การเข้าถึงพื้นที่ในเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาสสามารถเข้าถึงได้จากถนนทางเข้าหลักของวัดที่ตัดมาจากทางด้านหน้าวัดถนนภายในวัดเส้นนี้จะเชื่อมกับถนนมาตยวงค์ที่อยู่ทางด้านทิศตะวันออกของวัด (ดูภาพถ่ายเส้นที่ 73 ประกอบ) ถนนที่ทางเข้าจากหน้าวัดเส้นนี้มีผลทำให้พื้นที่เขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาสถูกแบ่งออกจากกันอย่างชัดเจน

6.2.1.2 การวางผังอาคารในพื้นที่เขตพุทธาวาส

อาคารในพื้นที่เขตพุทธาวาสของวัดช่อจรรย์ธรรม ประกอบด้วย อาคารต่างๆ ดังนี้ (ดูภาพถ่ายเส้นที่ 73 ประกอบ)

1. พระอุโบสถ
2. พระเจดีย์

การวางตำแหน่งอาคารในเขตพุทธาวาสวัดช่อจรรย์ธรรมให้ความสำคัญกับแนวแกนทางด้านทิศตะวันออก และทิศตะวันตก โดยมีพระอุโบสถเป็นประธานในพื้นที่เขตพุทธาวาสและถูกรายล้อมด้วยเหล่าพระเจดีย์บริวารมีลักษณะของการวางตำแหน่งอาคารดังนี้

ด้านทิศเหนือของพระอุโบสถ มีอิฐเจดีย์ขนาดเล็กลักษณะเป็นเจดีย์แบบองค์ระฆังตั้งอยู่ในตำแหน่งมุมพระอุโบสถทางด้านทิศตะวันตก (ดูภาพลายเส้นที่ 73 ประกอบ)

ด้านทิศใต้ของพระอุโบสถ มีอิฐเจดีย์ขนาดเล็กลักษณะเป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองตั้งอยู่ในตำแหน่งมุมพระอุโบสถทางด้านทิศตะวันตก (ดูภาพลายเส้นที่ 73 ประกอบ)

ด้านทิศตะวันออกของพระอุโบสถ มีอิฐเจดีย์ 2 องค์ขนาดใหญ่กว่าเจดีย์องค์อื่นๆ ภายในเขตพุทธาวาส วางอยู่คู่กันด้านหน้าพระอุโบสถซึ่งเป็นลักษณะของการวางผังในเขตพุทธาวาสที่นิยมปฏิบัติกันในสมัยอยุธยาตอนปลาย เจดีย์ทั้งสององค์จะเป็นเจดีย์แบบย่อมุมไม้สิบหก

ด้านทิศตะวันตกของพระอุโบสถ มีอิฐเจดีย์ย่อมุมไม้สิบหกวางอยู่ในตำแหน่งแนวแกนเดียวกับพระประธานในพระอุโบสถ จากตำแหน่งที่ตั้งของอิฐเจดีย์องค์นี้นั้นสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นของผู้ที่มีความสำคัญ หรือพระสงฆ์ที่ได้รับการเคารพเป็นอย่างสูง และที่ด้านข้างของอิฐเจดีย์องค์นี้มีอิฐเจดีย์ขนาดเล็กลักษณะเป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองขนาดข้างอยู่ 2 องค์

จากตำแหน่งที่ตั้งของอิฐเจดีย์ที่อยู่ภายในบริเวณเขตพุทธาวาสนี้สันนิษฐานว่าอาจจะเนื่องมาจากคติความเชื่อที่ต้องการให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วได้อยู่ใกล้ชิดกับพระพุทธรองค์ เนื่องจากคำว่าพุทธาวาส หมายถึงสถานที่ประทับของพระพุทธรเจ้า

6.2.1.3 การวางผังอาคารในพื้นที่เขตสังฆาวาส

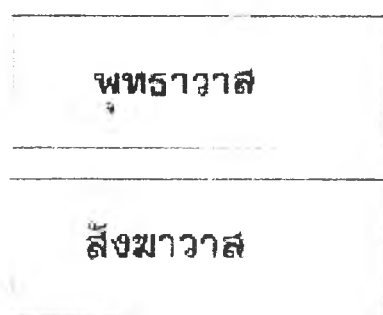
อาคารในพื้นที่เขตสังฆาวาสของวัดร่องเจริญธรรม ประกอบด้วยอาคารต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. หมุกุฎิ
2. ศาลาการเปรียญ
3. หอระฆัง

อาคารในเขตสังฆาวาสของวัดร่องเจริญธรรมจัดว่าหมุกุฎิเป็นอาคารที่มีความสำคัญมากที่สุด โดยตำแหน่งที่ตั้งของเขตสังฆาวาสนี้จะตั้งอยู่ในพื้นที่ส่วนริมสุดทางด้านทิศใต้ของพื้นที่วัด (ดูภาพลายเส้นที่ 73 ประกอบ) ซึ่งตำแหน่งที่ตั้งของหมุกุฎินี้จัดว่าเป็นส่วนที่มีความสงบมากที่สุดในพื้นที่วัดเนื่องจากเป็นตำแหน่งที่อยู่ด้านในสุดของพื้นที่วัด ในส่วนของศาลาการเปรียญนั้นจะอยู่ในตำแหน่งระหว่างหมุกุฎิและพระอุโบสถ (ดูภาพลายเส้นที่ 73 ประกอบ) ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการสัญจรของพระภิกษุและผู้ที่มาทำบุญภายในวัดกล่าวคือเมื่อพระภิกษุลงมาจากหมุกุฎิแล้วสามารถมาประกอบพิธีทางศาสนาให้แก่ประชาชนที่มาทำบุญภายในศาลาการเปรียญได้โดยสะดวกและเมื่อเสร็จจากการประกอบพิธีทางศาสนาภายในศาลาการเปรียญเรียบร้อยแล้วพระภิกษุก็สามารถมาทำวัตรภายในพระอุโบสถได้โดยสะดวกสำหรับประชาชนโดยทั่วไปที่มาทำบุญภายใน

วัดก็เกิดความสะดวกในการสัญจรจากการจัดผังลักษณะนี้เช่นกันกล่าวคือเมื่อประชาชนมาทำบุญภายในวัดเช่นการบวชนาคโดยใช้พื้นที่ของศาลาการเปรียญ เมื่อการบวชนาคนั้นเสร็จแล้วก็สามารถมาบวชเป็นพระโดยใช้พื้นที่ของพระอุโบสถได้สะดวกโดยไม่ต้องสัญจรผ่านพื้นที่ส่วนอื่นๆของวัด สำหรับหอรบนั้นจะตั้งอยู่ในพื้นที่ระหว่างศาลาการเปรียญและพระอุโบสถทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการสัญจรของพระภิกษุที่มาตีระฆังบอกเวลาทำวัตรเช้าและเย็น กล่าวคือ เมื่อมาตีระฆังบอกเวลาทำวัตรแล้วสามารถไปทำวัตรภายในพระอุโบสถโดยตรง

6.2.1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ในเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส

(ภาพลายเส้นที่ 74 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส)

พื้นที่ในเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาสของวัดช่อเจริญธรรมมีความสัมพันธ์กันในลักษณะแบบชิดข้าง คือ พื้นที่ในเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาสวางประกบชิดกัน โดยที่พื้นที่เขตสังฆาวาสจะอยู่ทางด้านขวามือของพระประธานในพระอุโบสถหรือทางด้านทิศใต้ของพื้นที่วัดพื้นที่ทั้งสองส่วนของวัดช่อเจริญธรรมนี้ถูกแบ่งออกจากกันอย่างชัดเจนด้วยแนวถนนที่ตัดมาจากด้านหน้าวัด

6.2.2 การศึกษาลักษณะทางสถาปัตยกรรมของวัดช่อเจริญธรรมในอดีต

ในการศึกษาลักษณะทางสถาปัตยกรรมในอดีตของวัดช่อเจริญธรรมจะทำการศึกษาถึงลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารทั้งในเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส ซึ่งประกอบด้วยอาคารต่างๆ ดังต่อไปนี้

อาคารในเขตพุทธาวาส ประกอบด้วย

1. พระอุโบสถ
2. อัฐิเจดีย์ จำนวน 7 องค์

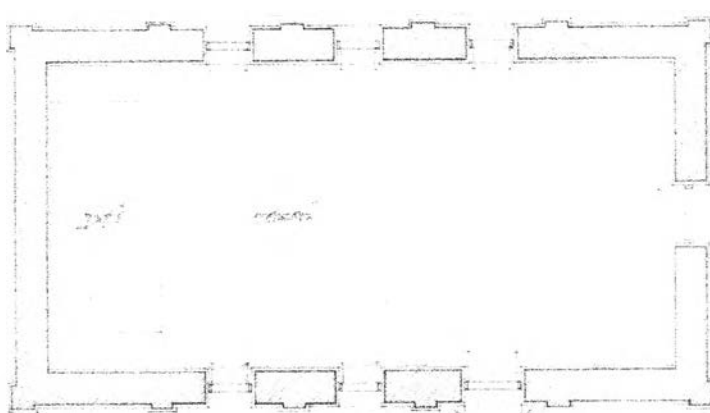
อาคารในเขตสังฆาวาส ประกอบด้วย

1. หมุกุฎี ซึ่งปัจจุบันทางวัดได้รื้อลงไปแล้ว ไม่เหลือหลักฐานใดๆ ให้ทำการศึกษาได้
2. ศาลาการเปรียญ ทางวัดได้รื้อลงเมื่อปีพ.ศ.2530 ไม่เหลือหลักฐานใดๆ ให้ทำการศึกษา
3. หอระฆัง ยังมีสภาพค่อนข้างสมบูรณ์อยู่

6.2.2.1 ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารในเขตพุทธาวาส

ในการศึกษาลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารในเขตพุทธาวาสวัดศรีเจริญธรรมจะทำการศึกษาดังลักษณะทางสถาปัตยกรรมของพระอุโบสถ และอัฐิเจดีย์จำนวน ทั้ง 7 องค์

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของพระอุโบสถ

(ภาพถ่ายเส้นที่ 75 แสดงลักษณะผังพื้นพระอุโบสถ)

ผังพื้นพระอุโบสถ มีรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้าง 7.80 เมตร ยาว 14.70 เมตรหันหน้าพระอุโบสถไปทางด้านทิศตะวันออกและมีเสาอิงโดยรอบตัวพระอุโบสถ(ดูภาพถ่ายเส้นที่ 75 ประกอบ) ส่วนการใช้พื้นที่ภายในพระอุโบสถสามารถแบ่งออกเป็นส่วนต่างๆดังนี้

ส่วนที่ 1 พื้นที่สำหรับประดิษฐานพระประธานภายในพระอุโบสถ ตั้งอยู่ชิดกับผนังพระอุโบสถทางด้านทิศตะวันตกทำให้บริเวณด้านหลังของพระประธานภายในพระอุโบสถไม่มีพื้นที่สำหรับห่มจีวรของพระภิกษุสงฆ์โดยพื้นที่ในส่วนนี้นั้นอยู่บริเวณด้านข้างขององค์พระประธาน

ส่วนที่ 2 พื้นที่สำหรับทำอุโบสถกรรมของพระภิกษุ พื้นที่ในส่วนนี้อยู่บริเวณด้านหน้าขององค์พระประธานภายในพระอุโบสถโดยจะทำการเป็นคั้งไม้ยกสูงจากพื้นเพื่อสำหรับเป็นอาสนะสงฆ์

ส่วนที่ 3 พื้นที่สำหรับประชาชนมาทำบุญ พื้นที่ในส่วนนี้อยู่ระหว่างพื้นที่ส่วนทำอุโบสถกรรมของพระภิกษุกับประตูทางเข้าพระอุโบสถทางด้านทิศตะวันออกทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการสัญจรของประชาชนที่เข้ามาทำบุญภายในพระอุโบสถ

ส่วนที่ 4 พื้นที่สำหรับการสัญจรภายในพระอุโบสถ สามารถแบ่งออกได้เป็นสองลักษณะคือทางสัญจรหลักและทางสัญจรรอง โดยทางสัญจรหลักมีลักษณะเป็นแนวตรงจากประตูพระอุโบสถทางด้านทิศตะวันออกมุ่งตรงไปสู่องค์พระประธาน ส่วนทางสัญจรรองจะตรงจากประตูทางเข้าพระอุโบสถทางด้านทิศใต้ทางสัญจรนี้จะใช้เฉพาะเมื่อมีประชาชนมาร่วมทำบุญภายในพระอุโบสถ

ส่วนการใช้พื้นที่ของลานสังฆกรรมภายนอกพระอุโบสถจะทำสังฆกรรมบริเวณรอบนอกของฐานเสมา

(ภาพถ่ายที่ 64 แสดงลักษณะฐานของพระอุโบสถ)

ฐานของพระอุโบสถ ฐานของพระอุโบสถวัดช่อเจรีญธรรมจัดว่าเป็นฐานลักษณะพิเศษไม่ค่อยได้พบมากนัก (ดูภาพถ่ายที่ 64 ประกอบ) สันนิษฐานว่าสาเหตุที่ฐานมีลักษณะเช่นนี้นั้นเนื่องจากการบูรณะครั้งใหญ่โดยเจ้าพระยาสุรินทรชัยเจ้าเมืองเพชรบุรีในสมัยพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยลักษณะของฐานมีรายละเอียดดังนี้

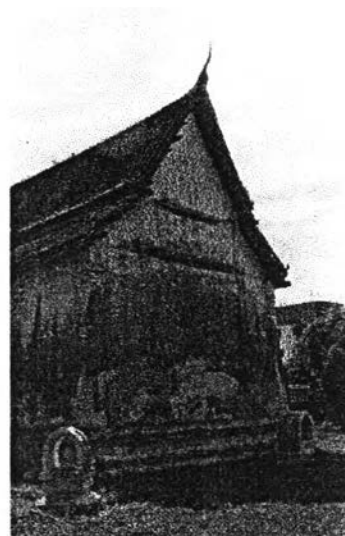
ฐานชั้นแรก มีลักษณะเป็นฐานหน้ากระดานขนาดใหญ่ปัจจุบันได้จมดินลงหมดแล้ว

ฐานชั้นที่สอง มีลักษณะคล้ายกับบัวอกไก่ที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่(ดูภาพถ่ายที่ 64 ประกอบ)

ฐานชั้นที่สาม มีลักษณะเป็นบัวหงายแฉ่นโค้งตักท้องช้าง

(ภาพถ่ายที่ 65 แสดงด้านหน้าพระอุโบสถ)

(ภาพถ่ายที่ 66 แสดงด้านหลังพระอุโบสถ)

ตัวเรือน มีลักษณะเป็นผนังก่ออิฐรับน้ำหนักผนังจะสอดเข้าหากันเล็กน้อยตามลักษณะทางสถาปัตยกรรมไทยและมีเสาอิงโคจรอบ

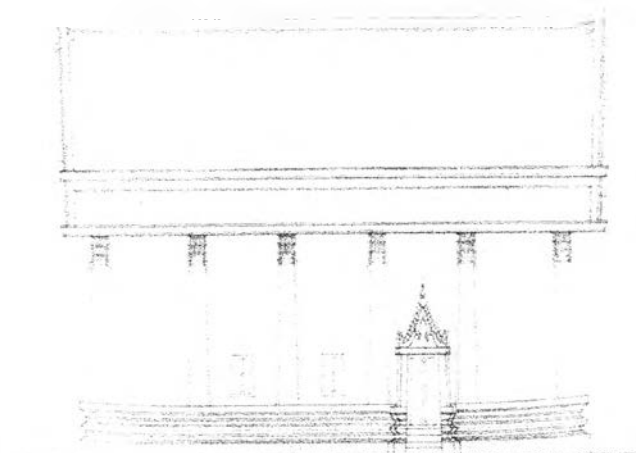
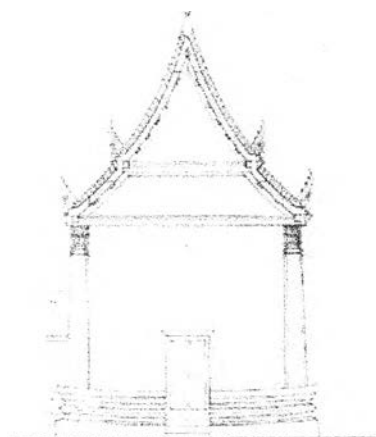
ตัวเรือนทางด้านทิศตะวันออก ก่ออิฐสูงปิดจั่วจนถึงอกไก่อมีประตูทางเข้าหนึ่งช่อง บริเวณกลางผนังปั้นปูนเป็นลายดอกพุดตานประดับตกแต่งซุ้มประตูทางเข้าสันนิษฐานว่าเพิ่งทำใหม่ในครั้งบูรณะวัดครั้งใหญ่ในสมัยเจ้าพระยาสุรินทรชัย

ตัวเรือนทางด้านทิศตะวันตก ก่ออิฐสูงปิดจั่วจนถึงอกไก่อังค์อาคารทางด้านนี้ไม่เจาะช่องเปิดแต่อย่างไร

ตัวเรือนทางด้านทิศเหนือ เจาะช่องหน้าต่างขนาดเล็กเอาไว้สามช่องบริเวณห้องที่ 2, 3 และ 4 มีเสาอิงแบ่งผนังออกเป็น 5 ห้อง

ตัวเรือนทางด้านทิศใต้ มีเสาอิงแบ่งผนังออกเป็น 5 ห้อง บริเวณห้องที่ 2 มีประตูทางเข้าอยู่หนึ่งช่องมีซุ้มบันแถลงประดับตกแต่งปัจจุบันเครื่องบนของซุ้มบันแถลงพังลงหมดแล้ว บริเวณห้องที่ 3 และห้องที่ 4 มีหน้าต่างขนาดเล็กอยู่ห้องละ 1 ช่อง

(ภาพถ่ายเส้นที่ 76 แสดงลักษณะเครื่องบน)

(ภาพถ่ายเส้นที่ 77 แสดงองค์ประกอบเครื่องบน)

เครื่องบน ลักษณะของเครื่องบนพระอุโบสถเป็นแบบจั่วเปิด 1 ชั้น 2 ตับ มีเครื่องมุงเป็นกระเบื้องกาบ ส่วนเครื่องปิดนั้นมีลักษณะเป็นแบบรวระกาโดยมีองค์ประกอบดังนี้

ช่อฟ้า มีลักษณะเป็นช่อฟ้าแบบปากปลา

รวระกา และใบระกา

หางหงส์ ปัจจุบันได้หักลงหมดแล้ว แต่สันนิษฐานว่ามีลักษณะเป็นแบบทรงนาค เนื่องจากหางหงส์ลักษณะนี้เป็นหางหงส์ที่นิยมทำกันในงานสถาปัตยกรรมสกุลช่างเพชรบุรีในสมัยอยุธยาตอนปลาย

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมภายในพระอุโบสถ

(ภาพถ่ายที่ 67 แสดงพระประธาน)

(ภาพถ่ายที่ 68 แสดงพระพุทธรูปนาคปรก)

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมภายในพระอุโบสถวัดธ่อเจริญธรรมมืองค์ประธานเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยลงรักเอาไว้แต่ยังไม่ได้ปิดทองประดิษฐานอยู่บนฐานชุกชีย่อเก็จขนาดเบื่องซ้ายขวาด้วยพระสาวกประคองอัญชลีอยู่ข้างละองค์ บริเวณห้องที่ 5 ของพระอุโบสถที่ด้านข้างของฐานชุกชีมีพระพุทธรูปจำหลักหินทรายปางนาคปรกลักษณะอิทธิพลของขอม

พื้นภายในพระอุโบสถเป็นพื้นปูนขัดมันหน้าฐานชุกชีมีตั้งไม้ยกพื้นสูงจากพื้นพระอุโบสถประมาณ 0.10 เมตร สำหรับเป็นอาสนะสงฆ์ในการทำอุโบสถกรรม

(ภาพถ่ายที่ 69 แสดงจิตรกรรมฝาผนัง)

(ภาพถ่ายที่ 70 แสดงลักษณะโครงสร้างภายใน)

ผนังภายในพระอุโบสถ มีการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถทั้ง 4 ด้าน ปัจจุบันมีสภาพลบเลือนมากเขียนด้วยโคลงสี่อ่นจนเกือบขาว

ภาพจิตรกรรมฝาผนังทางด้านทิศตะวันออก-ทิศตะวันตก ภาพจิตรกรรมฝาผนังทางด้านทิศตะวันออกนั้นปัจจุบันลบเลือนไปหมดแล้วไม่สามารถบอกถึงลักษณะของภาพได้ส่วนภาพจิตรกรรมฝาผนังทางด้านทิศตะวันตกนั้นบริเวณด้านหลังพระประธานเขียนเป็นภาพชู้มเรือนแก้วลงสีพื้นด้านหลังเป็นสีแดงเข้มสองข้างของพระประธานเขียนเป็นภาพเทวดาประคองอัญชลีถือดอกบัวหันหน้าเข้าหาพระประธานภายในพระอุโบสถ

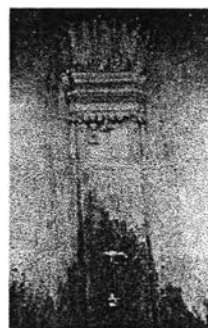
ภาพจิตรกรรมฝาผนังทางด้านทิศเหนือ-ทิศใต้จะเริ่มเขียนภาพในระดับเดียวกับขอบหน้าต่างล่าง กรอบภาพด้านล่างจะเขียนลายประจายมก้ามปู ส่วนกรอบภาพด้านบนจะเขียนลายลูกฟักก้ามปู เว้นช่องลายเขียนอักษรลำดับภาพไว้ และเขียนภาพแบ่งเป็นห้องๆ แต่ภาพส่วนใหญ่จะลบเลือนมากภาพที่เหลืออยู่จะเป็นภาพปามีภูเขาดันไม้และสัตว์ป่าอาจจะหมายถึงป่าหิมพานต์ก็ได้ อีกทั้งยังมีรูปพระสงฆ์รูปสิ่งก่อสร้างลักษณะคล้ายพระปราสาท

ภายในของพระอุโบสถวัดธ่อเจริญธรรมไม่มีฝ้าเพดานจะเห็น โครงสร้างของหลังคาทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นช่อ,กลอน,แปและในบริเวณส่วนของ โครงสร้างนี้ไม่มีการเขียนลายประดับตกแต่งเอาไว้

องค์ประกอบประดับตกแต่งทางสถาปัตยกรรม

(ภาพถ่ายที่ 71 แสดงฐานเสมา)

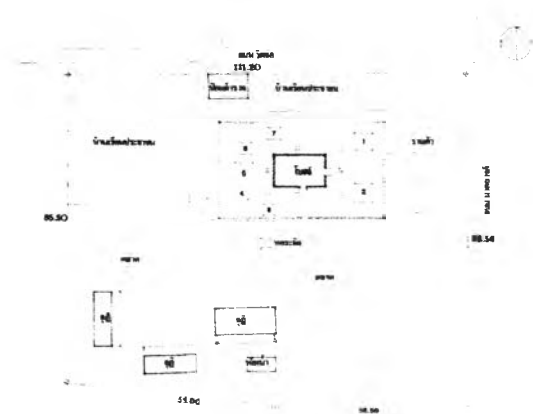
(ภาพถ่ายที่ 72 แสดงบัวหัวเสา)

ฐานเสมา ฐานเสมาที่พระอุโบสถวัดศรีอภัยธรรมมีจำนวน 8 ฐานล้อมรอบตัวพระอุโบสถตามมุมและตรงกลางของพระอุโบสถรูปทรงสี่เหลี่ยมพื้นผ้าโดยฐานเสมาจะตั้งอยู่ห่างจากตัวพระอุโบสถประมาณ 2.50 เมตร ลักษณะของฐานเสมาจะเป็นซุ้มทรงกุ่มคือซุ้มเสมาทำเป็นรูปหลังคาโค้งคล้ายกับรูปที่ใช้ประกอบสำหรับนั่งบนหลังช้างฐานเสมาที่พระอุโบสถวัดศรีอภัยธรรมนี้มีลักษณะคล้ายกับฐานเสมาที่พระอุโบสถวัดเขมาภิรตาราม อยุธยา

บัวหัวเสา มีลักษณะเป็นแบบบัวแวงมีกรวยเชิงประดับตกแต่งเป็นรูปดอกไม้และใบไม้ห้อยลงมา บัวหัวเสาที่มีลักษณะเช่นนี้จะไม่พบเห็นจากที่อื่นในงานสถาปัตยกรรมสกุลช่างเพชรบุรีสันนิษฐานว่าเพิ่งจะทำใหม่ในคราวบูรณะวัดครั้งใหญ่ ในรัชสมัยพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

หน้าบันพระอุโบสถ หน้าบันพระอุโบสถวัดศรีอภัยธรรมทั้งด้านทิศตะวันออกและด้านทิศตะวันตก ไม่มีการทำลายประดับตกแต่งแต่อย่างใด

การศึกษาลักษณะทางสถาปัตยกรรมของกลุ่มอัฐิเจดีย์

(ภาพถ่ายเส้นที่ 78 แสดงตำแหน่งอัฐิเจดีย์)

(ภาพถ่ายที่ 73 แสดงอัฐเจดีย์หมายเลข1,2)

(ภาพถ่ายที่ 74 แสดงอัฐเจดีย์หมายเลข3)

(ภาพถ่ายที่ 75 แสดงอัฐเจดีย์หมายเลข4)

(ภาพถ่ายที่ 76 แสดงอัฐเจดีย์หมายเลข5)

(ภาพถ่ายที่ 77 แสดงอัฐเจดีย์หมายเลข6)

(ภาพถ่ายที่ 78 แสดงอัฐเจดีย์หมายเลข7)

จากการศึกษาถึงลักษณะสถาปัตยกรรมเจดีย์ในเขตพุทธาวาสวัดอรัญญธรรมพบว่า เจดีย์ในเขตพุทธาวาสเป็นอัฐเจดีย์ที่มีขนาดเล็กมีทั้งหมดจำนวน7องค์ผู้วิจัยจะทำการศึกษาถึง

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอัฐิเจดีย์เหล่านั้นพอสังเขปเพื่อทราบถึงภาพรวมของลักษณะทางสถาปัตยกรรมของกลุ่มอัฐิเจดีย์เหล่านี้และสามารถนำข้อมูลที่ได้มาประยุกต์ใช้เพื่อการออกแบบพระอุโบสถ และปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ของเขตพุทธาวาสวัดช่อเจรีญธรรมได้

เจดีย์หมายเลข 1 และหมายเลข 2 มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมเหมือนกันทุกประการ เป็นเจดีย์ที่ตั้งอยู่บริเวณด้านพระอุโบสถมีลักษณะเป็นเจดีย์ย่อมุมไม้ 16 ปัจจุบันสภาพชำรุดทรุดโทรมมากมีวัชพืชปกคลุมองค์พระเจดีย์ (ดูภาพถ่ายที่ 73 ประกอบ)

เจดีย์หมายเลข 3 เป็นอัฐิเจดีย์ขนาดเล็กตั้งอยู่บริเวณด้านทิศใต้ ของพระอุโบสถ (ดูภาพถ่ายที่ 74 ประกอบ) มีลักษณะเป็นเจดีย์ย่อมุมไม้ 12 สภาพปัจจุบันส่วนยอดของเจดีย์หักลงหมดแล้ว

เจดีย์หมายเลข 4 เป็นอัฐิเจดีย์ขนาดเล็ก ตั้งอยู่บริเวณด้านทิศตะวันตกของพระอุโบสถ สันนิษฐานว่าได้ทำขึ้นมาใหม่เมื่อไม่นานมานี้มีลักษณะเป็นเจดีย์ทรงระฆังที่มีลักษณะผิดไปจากรูปแบบทางสถาปัตยกรรมไทยโดยทั่วไป (ดูภาพถ่ายที่ 75 ประกอบ)

เจดีย์หมายเลข 5 เป็นอัฐิเจดีย์ขนาดใหญ่ตั้งอยู่บริเวณด้านทิศตะวันตกของพระอุโบสถ ตำแหน่งที่ตั้งของเจดีย์องค์นี้อยู่ในแนวแกนเดียวกับพระประธานภายในพระอุโบสถสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นที่บรรจุอัฐิของบุคคลที่มีความสำคัญหรือของพระสงฆ์ที่ได้รับความนับถืออย่างสูง ลักษณะของเจดีย์องค์นี้เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้ 16 (ดูภาพถ่ายที่ 76 ประกอบ)

เจดีย์หมายเลข 6 เป็นอัฐิเจดีย์ขนาดเล็กตั้งอยู่บริเวณด้านทิศตะวันตกของพระอุโบสถมีลักษณะเป็นเจดีย์ทรงระฆังมีชั้นรัดประคด 4 ชั้น (ดูภาพถ่ายที่ 77 ประกอบ)

เจดีย์หมายเลข 7 เป็นอัฐิเจดีย์ตั้งอยู่บริเวณด้านทิศเหนือของพระอุโบสถองค์เจดีย์มีลักษณะเป็นเจดีย์ทรงระฆังมีชั้นรัดประคด 4 ชั้น ตั้งอยู่บนฐานแปดเหลี่ยมที่มีลักษณะของฐานค่อนข้างสูง (ดูภาพถ่ายที่ 78 ประกอบ)

จากการศึกษาถึงลักษณะทางสถาปัตยกรรมของเจดีย์ในเบื้องต้นทำให้สามารถสรุปได้ว่าเจดีย์ในเขตพุทธาวาสของวัดช่อเจรีญธรรมมี 2 ประเภทด้วยกันคือ เจดีย์ย่อมุมไม้ อาจจะเป็นย่อมุมไม้ 12 หรือ 16 ก็ได้และอีกประเภทคือเจดีย์ทรงระฆังสำหรับเจดีย์ที่เป็นของเดิมมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาได้แก่เจดีย์คู่อมุมไม้ 16 บริเวณด้านหน้าพระอุโบสถสำหรับเจดีย์องค์อื่นๆสันนิษฐานว่าได้สร้างขึ้นใหม่ในภายหลัง

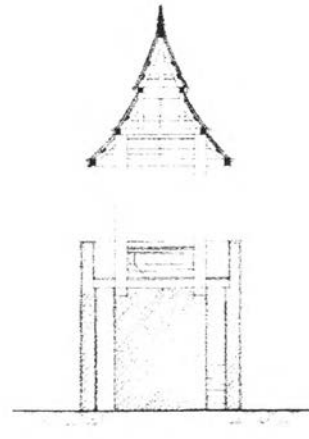
6.2.2.2 ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารในเขตสังฆาวาส

อาคารในเขตสังฆาวาสของวัดร่องเจริญธรรมในอดีตนั้นประกอบด้วย หมู่กุฏิ, ศาลาการเปรียญ และหอร่มซึ่งในปัจจุบันทางวัดได้รื้อ หมู่กุฏิ และศาลาการเปรียญลงไปแล้วไม่เหลือหลักฐานได้ให้ทำการศึกษา เหลือไว้แต่หอร่มเพียงหลังเดียว

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของหอร่ม

(ภาพถ่ายที่ 79 แสดงลักษณะหอร่ม)

(ภาพลายเส้นที่ 79 รูปตัดหอร่ม)

หอร่มวัดร่องเจริญธรรมมีลักษณะเป็นทรงมณฑปในส่วนของตัวเรือนจะเป็นเครื่องก่อ และในส่วนของเครื่องบนจะเป็นเครื่องสับ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

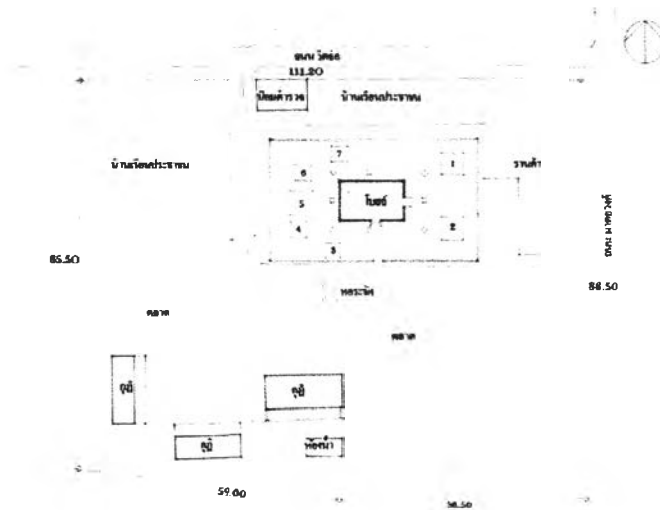
ผังพื้นหอร่ม มีรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสกว้าง 3.70 x 3.70 เมตรตัวอาคารเป็นผนังก่ออิฐรับน้ำหนัก ด้านทิศตะวันตกมีประตูทางเข้า 1 ช่องภายในของหอร่มมี บันไดทางขึ้นไปสู่ชั้นบน

ตัวเรือนชั้นล่าง เป็นผนังก่ออิฐรับน้ำหนักบริเวณส่วนมุมของตัวเรือนมีเสาประดับตกแต่งบัวหัวเสามีลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลทางตะวันตกภายในตัวเรือนชั้นล่างนี้มี บันไดทางขึ้นไปสู่ชั้นบน

ตัวเรือนชั้นบน มีเสาไม้จำนวนสี่เสารับหลังคาของหอร่ม (ดูภาพถ่ายประกอบ) ที่บริเวณขอบโดยรอบของชั้นบนนี้มีระเบียงกันคกกันอยู่ในปัจจุบันเสาไม้ที่รับหลังคาของหอร่มได้เอียงและกำลังจะหักลง

เครื่องบน มีลักษณะเป็นหลักอาคารทรงมณฑป 3 ชั้นซ้อน ในส่วนยอดของหลังคามีปูนปั้นในลักษณะบัวอกไก่ 4 ชั้นในส่วนเครื่องมุงนั้นมุงด้วยกระเบื้องหางมนดินเผามีปูนปั้นทับสันหลังคา

6.2.3 การศึกษาการวางผังวัดร่องเจ็ญธรรมในปัจจุบัน

(ภาพลายเส้นที่ แสดงผังร่องเจ็ญธรรมในปัจจุบัน)

การวางผังร่องเจ็ญธรรมในปัจจุบันยังคงแบ่งพื้นที่วัดออกเป็นสามส่วนหลักดังเช่นในอดีต คือ

1. พื้นที่เขตพุทธาวาส
2. พื้นที่เขตสังฆาวาส
3. พื้นที่เขตสาธารณะประโยชน์

แต่สิ่งที่แตกต่างไปจากในอดีตคือบริเวณพื้นที่ทั้งสามส่วนหลักของวัดร่องเจ็ญธรรมได้มีตลาดสด และบ้านเรือนประชาชนเข้ามาบุกรุก ทำให้พื้นที่ของวัดขาดความสงบและสงบไปไม่เหมาะแก่การปฏิบัติธรรมของสงฆ์ (ดูภาพลายเส้นที่ ประกอบ)

6.2.3.1 การวางผังอาคารในพื้นที่เขตพุทธาวาส

อาคารภายในเขตพุทธาวาสของวัดร่องเจ็ญธรรมในปัจจุบันยังคงลักษณะการวางผังเช่นเดียวกับในอดีตแต่ในปัจจุบันจะมีการสร้างกำแพงกั้นล้อมรอบพื้นที่ในเขตพุทธาวาส ทั้งนี้เพื่อป้องกันการบุกรุกจากตลาดสดที่เข้ามาใช้พื้นที่ภายในวัด

6.2.3.2 การวางผังอาคารในพื้นที่เขตสังฆาวาส

อาคารในพื้นที่เขตสังฆาวาสของวัดร่องเจ็ญธรรมในปัจจุบัน ประกอบด้วยอาคารต่างๆ เหล่านี้

1. กุฏิเครื่องสับจำนวน 2 หลัง และกุฏิ ค.ส.ถ. สูง 4 ชั้นจำนวน 1 หลัง

2. หอระฆัง

3. ศาลาการเปรียญนั้นทางวัดได้รื้อลงไปเมื่อปี พ.ศ. 2532

ตำแหน่งของอาคารในเขตสังฆาวาสในปัจจุบันภายหลังจากที่ทางวัดได้รื้อหมุ่กุฏิและศาลาการเปรียญลงไปแล้วทางวัดได้สร้างกุฏิเครื่องสับขึ้นมาใหม่จำนวน 2 หลัง และตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นส่วนด้านหลังของหมุ่กุฏิเดิมสำหรับ ค.ศ.ล. สูง 4 ชั้นตั้งอยู่ในบริเวณส่วนด้านหน้าของหมุ่กุฏิเดิม (คูภาพลายเส้นที่ ประกอบ) ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการใช้พื้นที่ของกุฏิยังคงตำแหน่งเดิมไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมากนัก สำหรับศาลาการเปรียญนั้นทางวัดไม่ได้สร้างขึ้นมาใหม่ทำให้ทางวัดขาดพื้นที่ในการทำบุญและปฏิบัติธรรม อีกทั้งการสัญจรระหว่างพื้นที่ในเขตพุทธาวาสและสังฆาวาสไม่สะดวกดังเช่นในอดีตเนื่องจากการระหว่างพื้นที่ทั้งสองส่วนมีตลาดสดคั่นกลางอยู่ ส่งผลให้พระภิกษุเมื่อลงจากกุฏิแล้วไม่สะดวกที่จะไปทำวัตรปฏิบัติภายในพระอุโบสถ

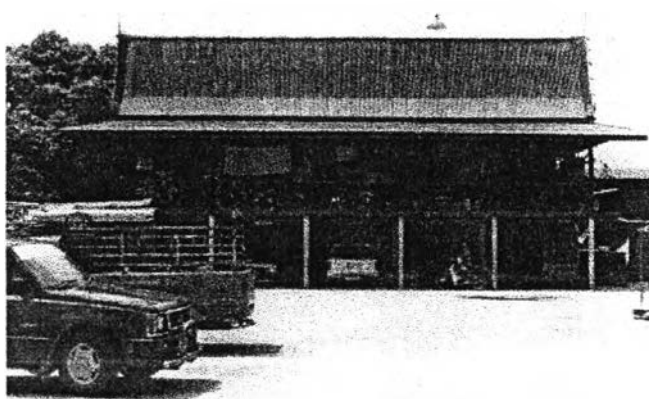
6.2.4 ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารในเขตพุทธาวาสในปัจจุบัน

อาคารในเขตพุทธาวาสของวัดระฆังโฆสิตารามในปัจจุบันยังคงมีลักษณะเช่นเดียวกับในอดีตดังที่ได้กล่าวมาแล้วในเบื้องต้น

6.2.4.1 ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารในเขตสังฆาวาสในปัจจุบัน

อาคารในเขตสังฆาวาสวัดระฆังโฆสิตารามที่ได้สร้างขึ้นใหม่มีจำนวนด้วยกัน 3 หลัง คือ

1. กุฏิ เครื่องสับ จำนวน 2 หลัง
2. กุฏิ ค.ศ.ล. สูง 4 ชั้น 1 หลัง

(ภาพถ่ายที่ แสดงลักษณะกุฏิหลังที่1)

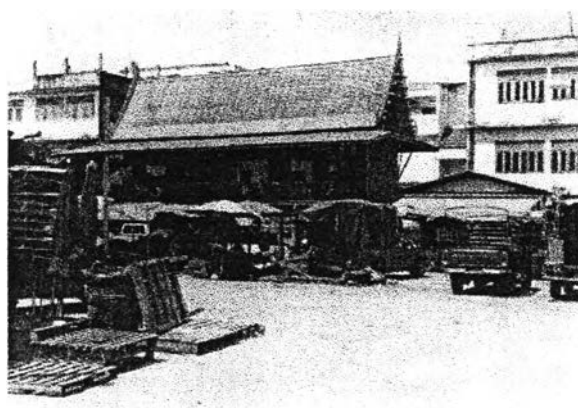

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมกุฎิหลังที่ 1 กุฎิหลังนี้ได้นำเอาเครื่องไม้ที่รีดลงมาจากหมู่กุฎิเก่ามาประกอบขึ้นใหม่และได้ทำการเปลี่ยนเสาในชั้นล่างจากเสาไม้เป็นเสาคอนกรีตเสริมเหล็ก มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมดังนี้

ชั้นล่าง ลักษณะชั้นล่างของกุฎิหลังนี้ได้มีการต่อเติมจากหมู่กุฎิหลังเก่า คือ มีการเปลี่ยนเสาจากเสาเดิมเป็นเสาไม้มาเป็นเสาคอนกรีต ค.ส.ล. สำเร็จรูป และมีการก่ออิฐฉาบปูนกันเป็นห้องๆ จำนวน 5 ห้อง สำหรับใช้เป็นที่อาบน้ำ, ห้องเก็บของ และห้องพักสำหรับเด็กวัด ในบริเวณห้องที่หนึ่งมีบันไดสำหรับขึ้นไปสู่ชั้นบน

ชั้นบน การใช้พื้นที่ของชั้นสองสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งเป็นระเบียงสำหรับเป็นที่รับแขกของพระภิกษุส่วนที่สองเป็นส่วนห้องพักของพระภิกษุ โดยกันตามช่วงเสามีทั้งหมด 5 ห้อง ในส่วนห้องแรกนั้นทำเป็นบันไดที่ขึ้นมาจากชั้นล่างส่วนตัวเรือนนั้นเป็นฝาปะกน มีการเจาะช่องหน้าต่างบริเวณส่วนกลางระหว่างช่วงเสา

เครื่องบน ลักษณะของเครื่องบนกุฎิ หลังนี้เป็นหลังคาจั่วทรงไทยมีกันสาด โคจรอบด้านหน้าของกุฎิซึ่งเป็นบริเวณส่วนระเบียงนั้นกันสาดจะยื่นออกมามากกว่าส่วนอื่นๆ ในส่วนของเครื่องปีดจะเป็นบันลุม และตัวเหงาในส่วนของเครื่องมุงจะเป็นกระเบื้องลูกฟูกลอนเล็ก

(ภาพถ่ายที่ แสดงลักษณะกุฎิหลังที่2)

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมกุฎิหลังที่2 ลักษณะของกุฎิหลังที่ 2 นี้มีความคล้ายคลึงกับกุฎิหลังที่ 1 โดยมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมดังนี้

ชั้นล่าง เป็นได้ถุน โถงสูงจากระดับพื้นดินประมาณ 1.65 เมตร เสาเป็นเสาไม้ไม่ได้ใช้เสาคอนกรีตสำเร็จดังเช่นกุฎิหลังที่ 1

ชั้นบน สามารถแบ่งการใช้พื้นที่ออกได้เป็นสองส่วนคือ ส่วนที่หนึ่งเป็นระเบียงทำหน้า ที่เป็นส่วนรับแขก ส่วนที่สองเป็นส่วนห้องพักของภิกษุสงฆ์ โดยมีผนังกันระหว่างช่วงเสาออกเป็น 5 ห้อง ในส่วนห้องแรกจะกันเป็นบันไดทางขึ้นจากชั้นล่าง

เครื่องบน ลักษณะของเครื่องบนกุฏิหลังนี้เป็นหลังคาจั่วทรงให้มีกันสาดโดยรอบมีชายคายื่นยาว และมีเท้าแขนรับน้ำหนักที่ถ่ายลงจากชายคาเครื่องปิดของหลังคานั้นจะเป็นบันลุ่มและตัว เหนง ส่วนเครื่องมุงจะเป็นกระเบื้องถูกพุกกลอนเล็ก

(ภาพถ่ายที่ แสดงลักษณะกุฏิหลังที่3)

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมกุฏิหลังที่ 3 มีลักษณะเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก สูง 4 ชั้น ไม่สามารถทำการศึกษาโดยละเอียดเนื่องจากไม่ได้รับอนุญาตให้ขึ้นไปทำการศึกษางานใน อาคารหลังนี้

6.3 ปัญหาที่เกิดกับวัดช่อเจริญธรรมในปัจจุบัน

จากการศึกษาถึงการวางผัง และรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของวัดช่อเจริญธรรมทั้งในอดีตและปัจจุบันทำให้สามารถสรุปได้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับวัดช่อเจริญธรรมได้เป็น 6 หัวข้อหลัก ดังนี้

1. ปัญหาที่เกิดจากตลาดสดเข้ามาใช้พื้นที่ภายในวัด ทำให้สภาพของวัดดูสับสนและไม่เป็นระเบียบภิกษุสงฆ์ไม่สามารถทำวัตรปฏิบัติได้โดยสะดวก และประชาชนก็ไม่สามารถมาทำบุญภายในวัดได้โดยปกติ

2. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากบ้านเรือนประชาชนเข้ามาในพื้นที่วัด สามารถแบ่งบ้านเรือนประชาชนที่เข้ามาบุกรุกได้เป็น 2 กลุ่มคือ

กลุ่มที่หนึ่ง บ้านเรือนที่เป็นอาคารถาวรจะตั้งอยู่บริเวณด้านทิศตะวันตกของพื้นที่วัด

กลุ่มที่สอง บ้านเรือนที่เป็นอาคารชั่วคราวตั้งอยู่ในบริเวณด้านทิศตะวันออก ซึ่งเป็นด้านหน้าวัด และด้านทิศเหนือของพื้นที่วัด ทำให้คับบังทัศนียภาพของวัด

3. พื้นที่ในเขตพุทธาวาสวัดซำรดทรุดโทรม เป็นอย่างมากอีกทั้งการบูรณะวัดครั้งใหญ่โดยเจ้าพระยาสุรินทรชัยเจ้าเมืองเพชรบุรีในรัชสมัยพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของพระอุโบสถจากของเดิมที่มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาจนเกือบทั้งหมด

4. ขาดอาคารสถานที่ในการทำบุญของประชาชน สืบเนื่องมาจากทางวัดได้รื้อศาลาการเปรียญลงเมื่อปี พ.ศ. 2530 ทำให้ทางวัดขาดสถานที่ในการทำบุญ และประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทางศาสนาไป

5. การขาดเอกลักษณ์ของอาคารทางศาสนา เนื่องจากทางวัดได้รื้อห่มุฎฎเดิมลง และได้สร้างกุฏิขึ้นมาใหม่มีลักษณะเป็นกุฏิเครื่องสับจำนวน 2 หลัง และกุฏิ ค.ส.ล. สูง 4 ชั้นหนึ่งหลัง โดยเฉพาะกุฏิ ค.ส.ล. หลังนี้มีลักษณะคล้ายกับอาคารพาณิชย์มากกว่าอาคารที่พักของพระภิกษุ

6. ขาดสถานที่อำนวยความสะดวกในการมาทำบุญของประชาชน ในปัจจุบันทางวัดไม่มีอาคารที่อำนวยความสะดวกในการมาทำบุญของประชาชนเช่นห้องน้ำสาธารณะหรือศาลานั่งพักของประชาชน

6.4 แนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

จากการศึกษาที่ในเบื้องต้นสามารถสรุปปัญหาที่เกิดขึ้นกับวัดธ่อเจริญธรรมแล้วจึงสามารถกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาได้ดังนี้

1. รื้อตลาดสดที่เข้ามาในพื้นที่ภายในวัดออกไปให้ย้ายไปอยู่ที่ตลาดสดของเทศบาลซึ่งอยู่บริเวณริมถนนสุดินุชย์โดยไม่ไกลจากพื้นที่ของวัดมากนักทำให้พ่อค้าแม่ค้าที่มาขายของอยู่ภายในบริเวณวัดไม่เกิดความลำบากจนเกินไป

2. บ้านเรือนประชาชนที่เข้ามาบูรุกพื้นที่ของวัด ในส่วนของบ้านเรือนที่เป็นอาคารถาวรที่ตั้งอยู่บริเวณด้านทิศตะวันตกซึ่งเป็นด้านหลังของวัดนั้นยังคงให้อยู่ในที่เดิมเนื่องจากทางวัดสามารถนำเงินที่ได้จากค่าเช่าที่มาทำการดูแลรักษาศาสนสถานในวัดได้ ส่วนอาคารบ้านเรือนที่เป็นอาคารชั่วคราวซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณด้านทิศเหนือ และด้านทิศตะวันออกของพื้นที่วัดต้องออกไปเนื่องจากตำแหน่งที่ตั้งทั้งสองแห่งนี้บดบังทัศนียภาพของเขตพุทธาวาสวัด

3. พื้นที่ในเขตพุทธาวาสที่ชำรุดทรุดโทรมเป็นอย่างมากนั้น ควรจะทำการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ใหม่ และออกแบบพระอุโบสถหลังใหม่ขึ้นมาโดยให้คงเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของสกุลเพชรบุรีในสมัยอยุธยาตอนปลาย ส่วนของพระอุโบสถหลังเก่านี้ให้เปลี่ยนเป็นพระวิหารเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าไปชมภาพจิตรกรรมฝาผนังหลายลักษณะทางสถาปัตยกรรมได้โดยสะดวก

4. สำหรับอาคารที่ประชาชนสามารถใช้ในการทำบุญได้โดยสะดวกที่ทางวัดยังขาดอยู่นั้นควรสร้างศาลาการเปรียญขึ้นมาใหม่ทดแทนอาคารหลังเดิมที่ทางวัดได้รื้อไปเมื่อปี พ.ศ.2530 เพื่อประชาชนสามารถมาทำบุญได้โดยสะดวก

5. กุฏิสงฆ์ซึ่งขาดเอกลักษณ์ของอาคารทางศาสนานั้นควรจะทำการสร้างหมู่กุฏิขึ้นมาใหม่โดยให้คงเอกลักษณ์ของสกุลช่างเพชรบุรีทั้งนี้เพื่อเป็นการทดแทนหมู่กุฏิเดิมที่ทางวัดรื้อลงไปสำหรับกุฏิ ค.ศ.ล. สูง 4 ชั้นควรจะรื้อลงไปในส่วนของกุฏิเครื่องสับทั้งสองหลังนั้นควรจะรื้อลงแล้วนำมาปรุใหม่ให้เป็นส่วนหนึ่งของหมู่กุฏิที่จะสร้างขึ้นใหม่

6. สำหรับสถานที่อำนวยความสะดวกนั้นควรสร้างเพิ่มขึ้นตามความเหมาะสมไม่ว่าจะเป็นห้องน้ำ หรือศาลาที่พัก

6.5 การกำหนดอาคาร และพื้นที่ใช้สอยภายในอาคาร

จากการศึกษาถึงแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในวัดต่อเจริญธรรมสามารถกำหนดความต้องการอาคารภายในโครงการออกได้เป็นสองกลุ่มดังนี้

6.5.1 อาคารหลักที่มีความจำเป็นทางด้านประโยชน์ใช้สอย

6.5.2 อาคารรองที่มีความจำเป็นทางการส่งเสริมเอกลักษณ์ของวัด

6.5.1 อาคารหลักที่มีความจำเป็นทางด้านประโยชน์ใช้สอย จากการศึกษาในเบื้องต้นสามารถกำหนดอาคารหลักที่มีความจำเป็นทางด้านประโยชน์ใช้สอยได้ดังนี้

6.5.1.1 พระอุโบสถ มีความจำเป็นสร้างขึ้นมาใหม่ทดแทนพระอุโบสถหลังเดิมที่ชำรุดทรุดโทรมเป็นอย่างมาก และยากต่อการบูรณะปรับปรุง ทั้งนี้เนื่องจากการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานเมื่อปี พ.ศ. 2520 โดยกำหนดให้พระอุโบสถหลังเดิมเปลี่ยนเป็นพระวิหาร สำหรับขนาดของพระอุโบสถหลังใหม่ที่จะสร้างขึ้น จากการศึกษารูปแบบทางสถาปัตยกรรมสกุลช่างเพชรบุรีในเบื้องต้นทำให้ทราบว่าวัดที่มีทั้งพระอุโบสถ และพระวิหาร ดังเช่นวัดเกาะแก้วสุธาราม หรือวัดเขามันไดอิฐ ขนาดของพระอุโบสถ และพระวิหารจะมีขนาดที่เท่ากัน ดังนั้นพระอุโบสถของวัดห่อเจริญธรรมที่จะสร้างใหม่จึงควรมีขนาดเท่ากับพระอุโบสถหลังเดิม คือ กว้าง 7.80 เมตร ยาว 14.70 เมตร

6.5.1.2 ศาลาการเปรียญ มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างขึ้นใหม่ทดแทนศาลาการเปรียญเดิมที่ทางวัดได้รื้อลงเมื่อปี พ.ศ. 2530 ทำให้ทางวัดขาดสถานที่ในการมาทำบุญของประชาชนผู้มีจิตศรัทธา สำหรับขนาดของศาลาการเปรียญนั้นควรมีขนาดเท่ากับศาลาการเปรียญเดิมที่ทางวัดได้รื้อลงไป ทั้งนี้เพื่อเป็นการฟื้นฟูสภาพของวัดให้มีสภาพคล้ายในอดีตมากที่สุด โดยมีขนาด กว้าง 8.00 เมตร ยาว 18.00 เมตร ขนาดของศาลาการเปรียญนี้ นำมาจากผังสำรวจ และขึ้นทะเบียนโบราณสถานของกรมศิลปากร สำหรับรูปแบบของศาลาการเปรียญนั้น ทำการศึกษาจากรูปแบบของศาลาการเปรียญ วัดใหญ่สุวรรณาราม , ศาลาการเปรียญวัดเกาะแก้วสุธาราม , ศาลาการเปรียญวัดในกลาง

6.5.1.3 อาคารอำนวยความสะดวก ได้แก่ห้องน้ำ-ส้วม และศาลาพักผ่อน เนื่องจากในปัจจุบันทางวัดไม่มีอาคารอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่มาทำบุญภายในวัด ไม่ว่าจะเป็นห้องน้ำห้องส้วม หรือศาลาสำหรับประชาชนนั่งพักจึงมีความจำเป็นในการใช้สอยเป็นอย่างยิ่ง สำหรับขนาดของอาคารอำนวยความสะดวกขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของบริเวณพื้นที่ที่จะทำการสร้างอาคาร

6.5.2 อาคารรองที่มีความจำเป็นด้านส่งเสริมเอกลักษณ์ของวัด จากการศึกษาในเบื้องต้นสามารถกำหนดอาคารรองที่จำเป็นด้านส่งเสริมเอกลักษณ์ของวัดได้ดังนี้

6.5.2.1 หมุกุฎี ควรจะสร้างขึ้นใหม่ทดแทนกุฎีเดิมที่มีลักษณะเป็นอาคาร คอนกรีตเสริมเหล็กสูง 4 ชั้นซึ่งมีลักษณะคล้ายอาคารพาณิชย์มากกว่ากุฎีสงฆ์ สำหรับขนาดของกุฎีสงฆ์นั้น พระพุทธองค์ทรงกำหนดขนาดของกุฎีขึ้นเพื่อให้เป็นกฎเกณฑ์สำคัญที่พระภิกษุทุกรูปยึดถือปฏิบัติ คือ กว้าง 7 คืบ ยาว 12 คืบ ด้วยคืบสุคนธ์ในรวมใน (กว้างประมาณ 1.75 เมตร ยาวประมาณ

3.00 เมตร)¹ จากการศึกษาอาคารตัวอย่างหมู่กุฏิวัดใหญ่สุวรรณาราม มีขนาด กว้าง 2.73 เมตร ยาว 3.30 เมตร

6.5.2.2 หอไตร ควรจะสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นที่เก็บธรรมเจดีย์พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ให้พุทธศาสนิกชนได้ระลึกถึงพระพุทธองค์ซึ่งจะทำให้วัดมีความสมบูรณ์ในทางสัญลักษณ์ และความหมายยิ่งขึ้น สำหรับขนาดของศาลาการเปรียญขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของบริเวณพื้นที่ที่จะทำการสร้าง

6.5.2.3 ชุ่มประตู่ ควรจะมีการออกแบบชุ่มประตู่ทางเข้าใหม่อีกหนึ่งชุ่มเพื่อให้สอดคล้องกับการวางผังวัดขึ้นมาใหม่โดยควรจะทำแบบให้สอดคล้องกับชุ่มประตู่เดิมที่มีอยู่

6.6 แนวความคิดในการออกแบบ

การกำหนดแนวความคิดในการออกแบบพระอุโบสถและปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์วัดหอเจริญธรรม จะนำผลจากการศึกษาของเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมสกุลช่างเพชรบุรีในสมัยอยุธยาตอนปลายมาใช้ในการออกแบบทั้งนี้เนื่องมาจากวัดหอเจริญธรรมเป็นวัดหนึ่งในจังหวัดเพชรบุรีที่ได้สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลายทั้งนี้เพื่อให้อาคารหลังใหม่ที่จะทำการออกแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับอาคารเดิมที่ยังหลงเหลืออยู่ทั้งทางด้านการวางผังรูปแบบทางสถาปัตยกรรม และคติความเชื่อโดยสามารถสรุปเป็นประเด็นเพื่อการออกแบบได้ดังนี้

6.6.1 แนวความคิดในการวางผังวัด จากการศึกษาในเบื้องต้นทำให้ทำให้สามารถสรุปได้ว่าการวางผังของงานสกุลช่างเพชรบุรีในสมัยอยุธยาตอนปลายจะมีลักษณะแบบซิกแซกคือกำหนดให้เขตสังฆาวาสอยู่ด้านทิศใต้ของพื้นที่วัดหรือด้านขวามือของพระประธานภายในพระอุโบสถ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของการวางผังภายในวัดหอเจริญธรรม

6.6.2 แนวความคิดในการวางผังในเขตพุทธาวาสอาจจะวางผังในลักษณะผังแนวแกนเดียวคือพระอุโบสถและพระวิหารตั้งเรียงกันตามแนวแกนทิศตะวันออกทิศตะวันตกดังเช่นการวางผังในเขตพุทธาวาสวัดเขานันไดอิฐหรืออาจจะวางผังในลักษณะผังแนวแกนคู่ที่พระอุโบสถและพระวิหารตั้งอยู่คู่ขนานกันดังเช่นการวางผังในเขตพุทธาวาสวัดเกาะแก้วสุวรรณาราม

6.6.3 แนวความคิดในการออกแบบผังพื้นจากการศึกษาในเบื้องต้นทำให้พบประเด็นที่น่าสนใจในการออกแบบผังพื้นของงานสกุลช่างเพชรบุรีที่ควรจะนำมาใช้ในการออกแบบได้แก่การสร้างมิติให้แก่ตัวอาคาร เช่นการออกแบบผังพื้นให้มีมุขหน้า และมุขหลัง ดังเช่นผังพื้นวัดเกาะ

¹ โจติ กัลยาณมิตร , สถาปัตยกรรมแบบไทยเดิม (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534), หน้า 91.

แก้วสุธารามหรือการออกแบบฝังพื้นให้มีเสาพาไลอยู่ชิดติดกับผนังด้านข้างพระอุโบสถทำให้ตัวพระอุโบสถเกิดเป็นมิติที่งดงามดังเช่นพระอุโบสถวัดใหญ่สุวรรณาราม

6.6.4 แนวความคิดในการออกแบบฐาน จากการศึกษาในเบื้องต้นทำให้สามารถสรุปได้ว่าฐานของงานสกุลช่างเพชรบุรีในสมัยอยุธยาตอนปลายมีลักษณะเป็นฐานปัทม์แอ่นโค้งตักท้องข้างซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของฐานวัดอู่เจริญธรรม

6.6.5 แนวความคิดในการออกแบบองค์อาคาร จากการศึกษาในเบื้องต้นพบว่าวิธีการออกแบบขององค์อาคารเพื่อให้ภายในพระอุโบสถได้แสงที่งดงามคือการออกแบบขององค์อาคารพระอุโบสถวัดใหญ่สุวรรณารามซึ่งควรจะนำมาใช้ในการออกแบบอีกทั้งวิธีการสร้างจุดนำสายตาบริเวณทางเข้าพระอุโบสถวัดสระบัวเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ควรจะนำมาใช้ในการออกแบบ

6.6.6 แนวความคิดในการออกแบบเครื่องบน จากการศึกษาในเบื้องต้นสามารถสรุปเอกลักษณ์ของเครื่องบนงานสกุลช่างเพชรบุรีที่จะนำมาใช้ได้ดังนี้

มีลักษณะเป็นหลังคา 2 ชั้นซ้อน 3 คับ

หลังคาซ้อนบนมีลักษณะเครื่องปิดเป็นแบบรวระกา ประกอบด้วย

ช่อฟ้า มีลักษณะแบบปากปลา

รวระกา และใบระกา

หางหงส์ มีลักษณะแบบทรงนาค

หลังคาซ้อนล่างมีเครื่องปิดเป็นลักษณะเครื่องถ้ายอง ประกอบด้วย

ช่อฟ้า มีลักษณะแบบปากปลา

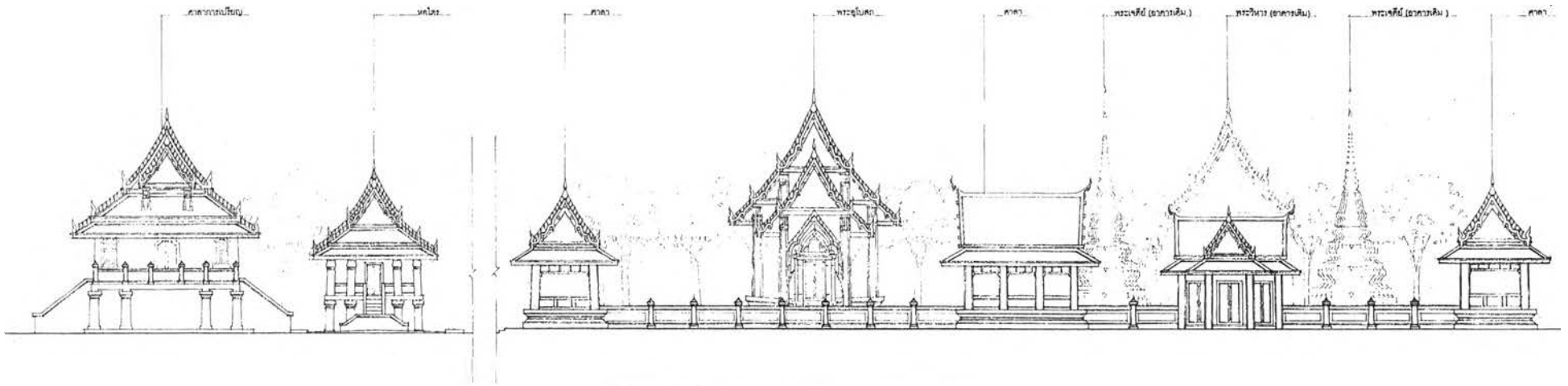
ใบระกา และนาคสะดุ้ง

วงอัยรา มีลักษณะที่บริเวณปลายวงสับัดสองครั้ง

หางหงส์ มีลักษณะแบบทรงนาค

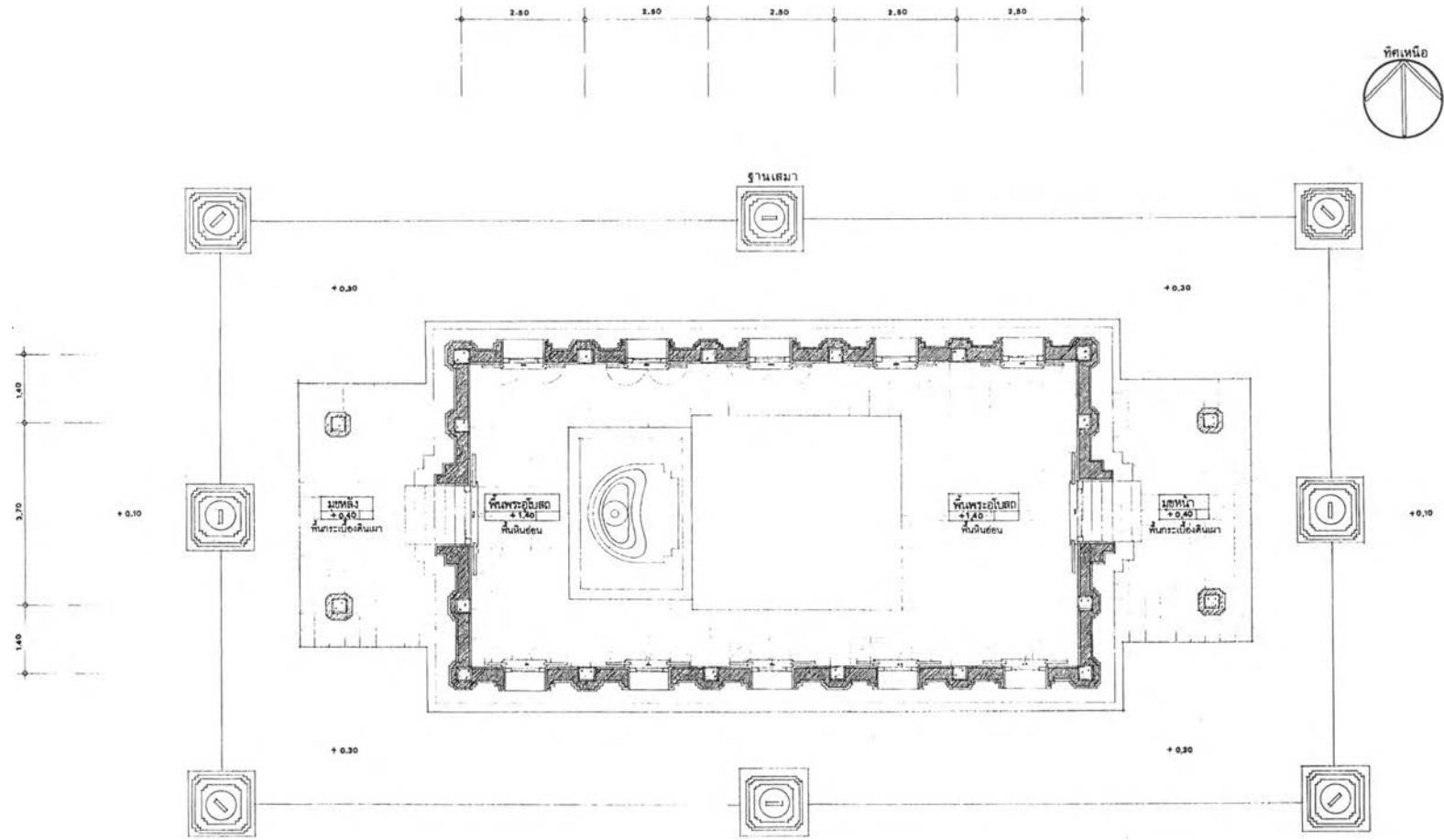

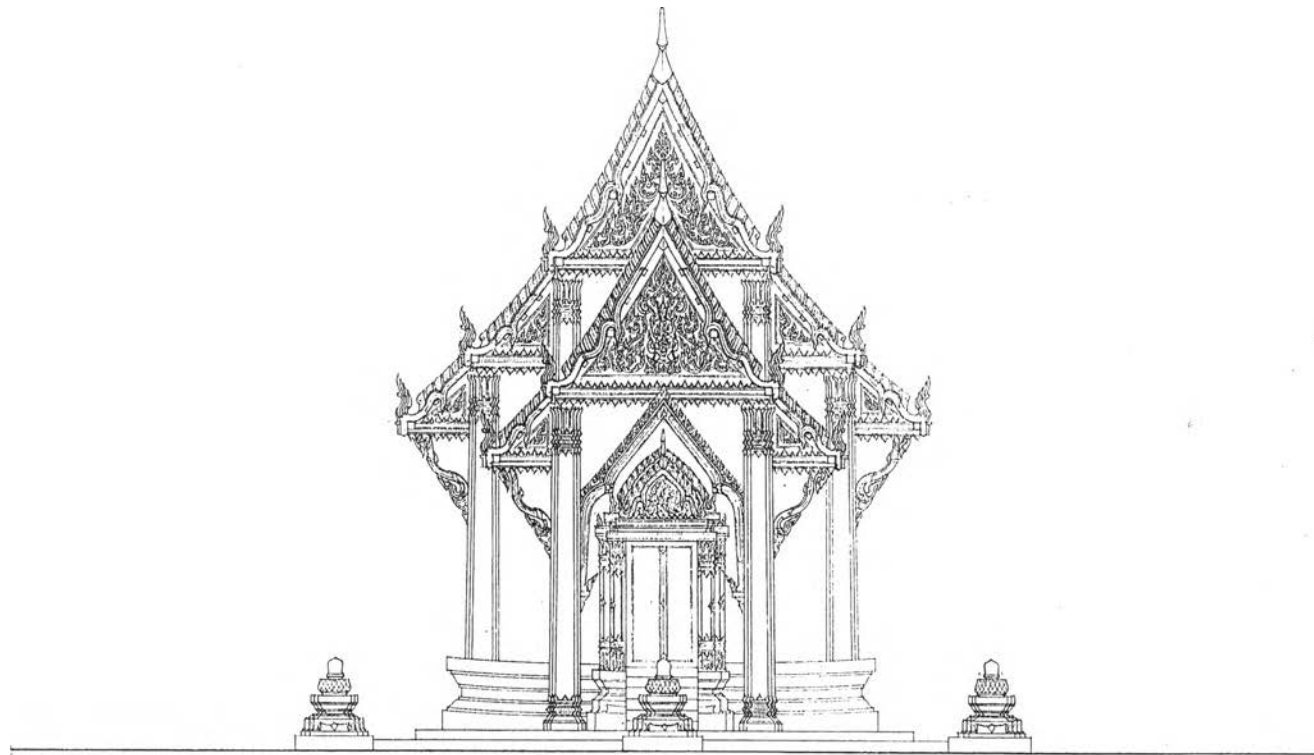
รูปด้านหน้าโครงการ

มาตราส่วน 0 10 20 1:125

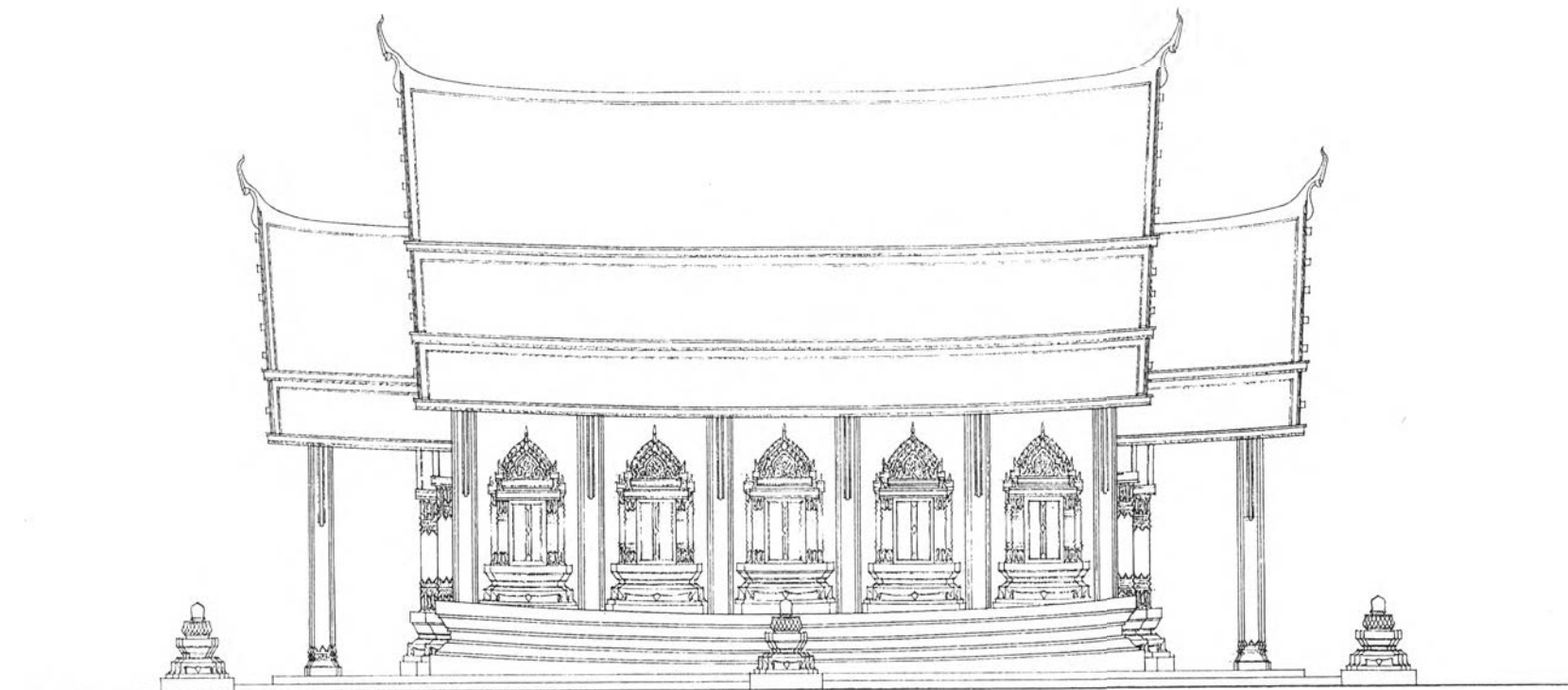
ผังพื้นพระอุโบสถ

มาตราส่วน 1:50

รูปด้านหน้าพระอุโบสถ

มาตราส่วน 0 5 10 20 1:50

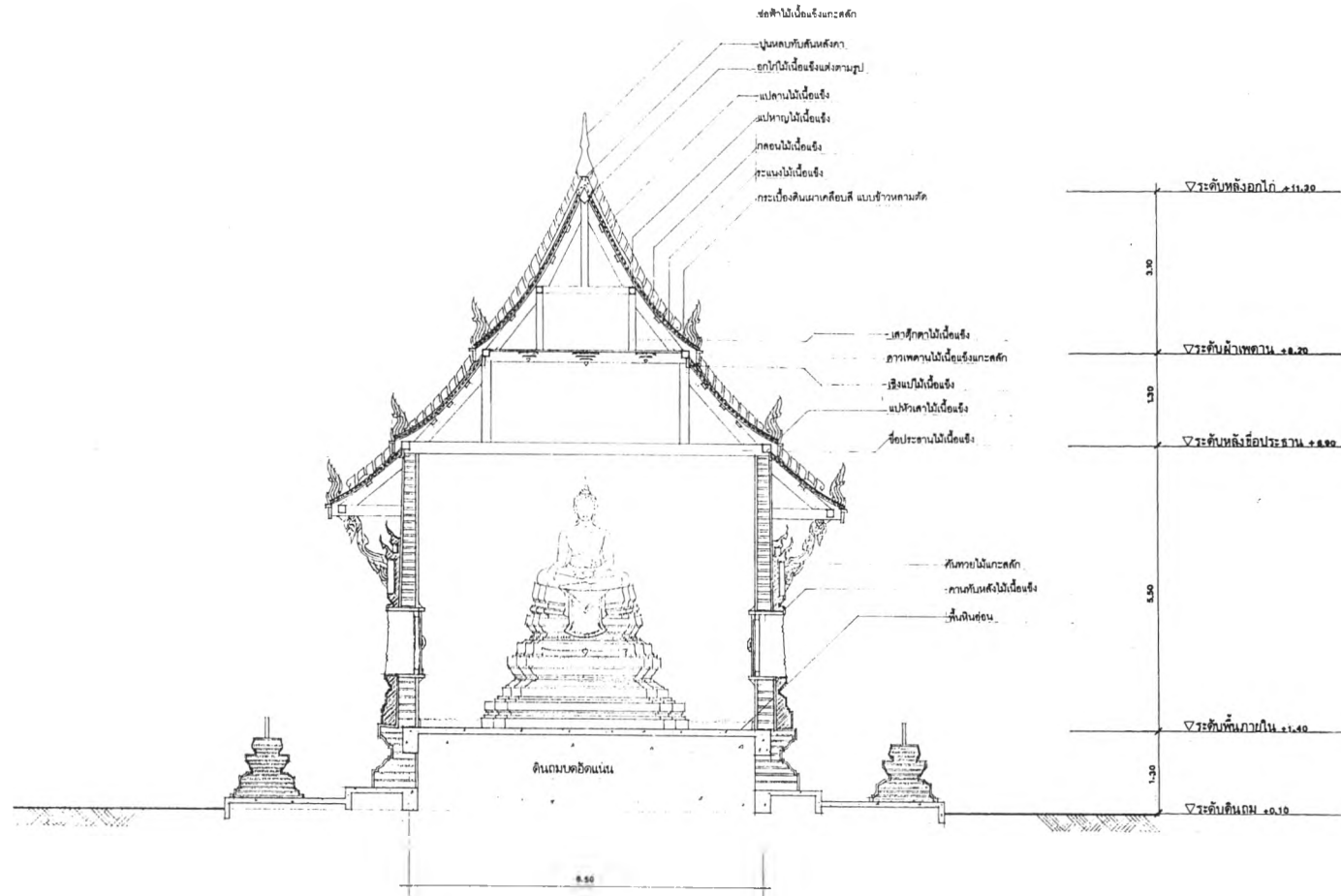

รูปด้านข้างพระอุโบสถ

มาตราส่วน

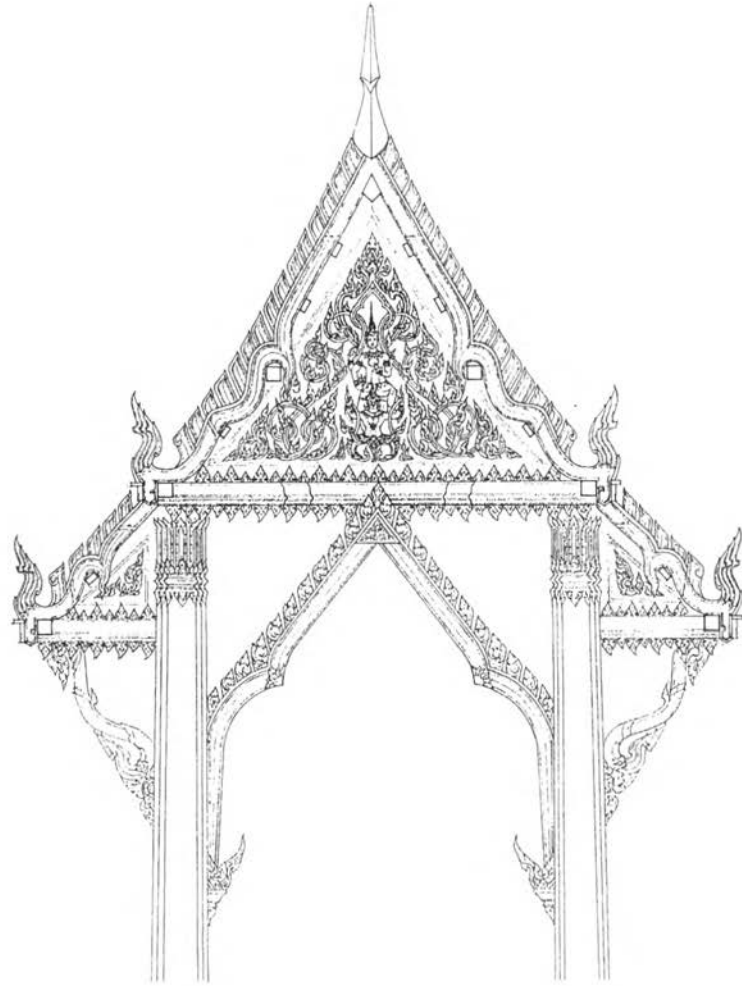

1:50

รูปตัดขวางพระอุโบสถ
 มาตราส่วน 1:50

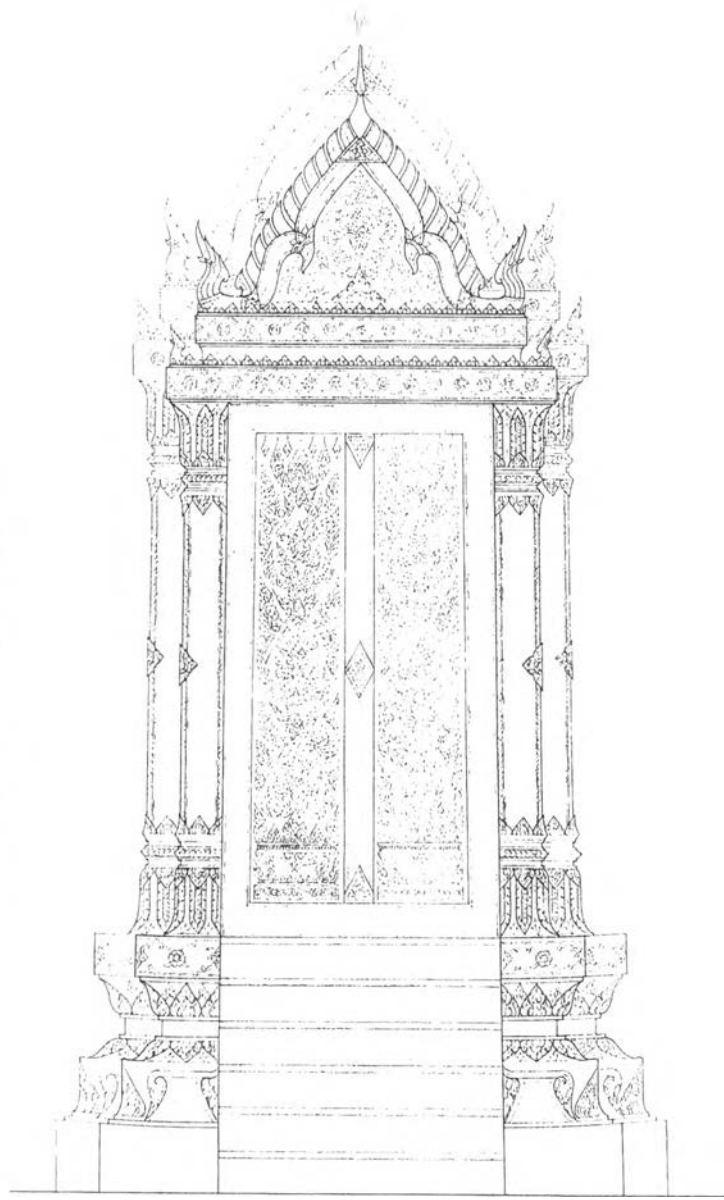

แบบขยายหน้าบันพระอุโบสถ

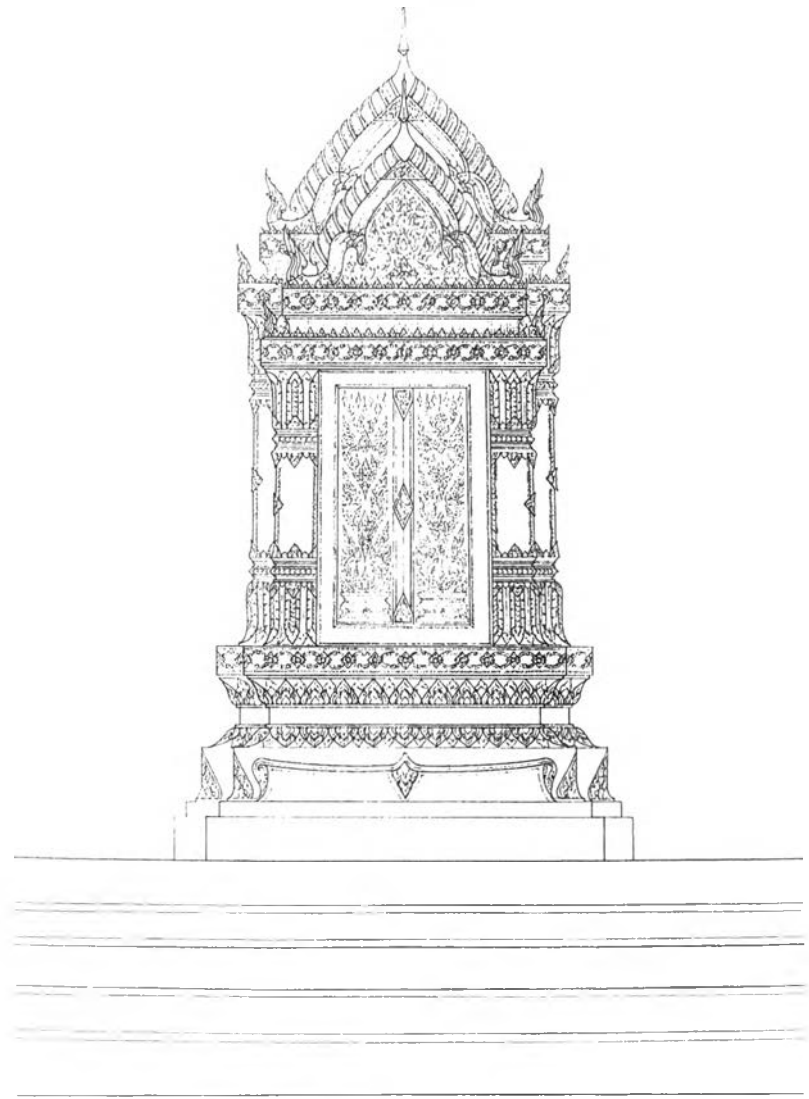
มาตราส่วน

1:25

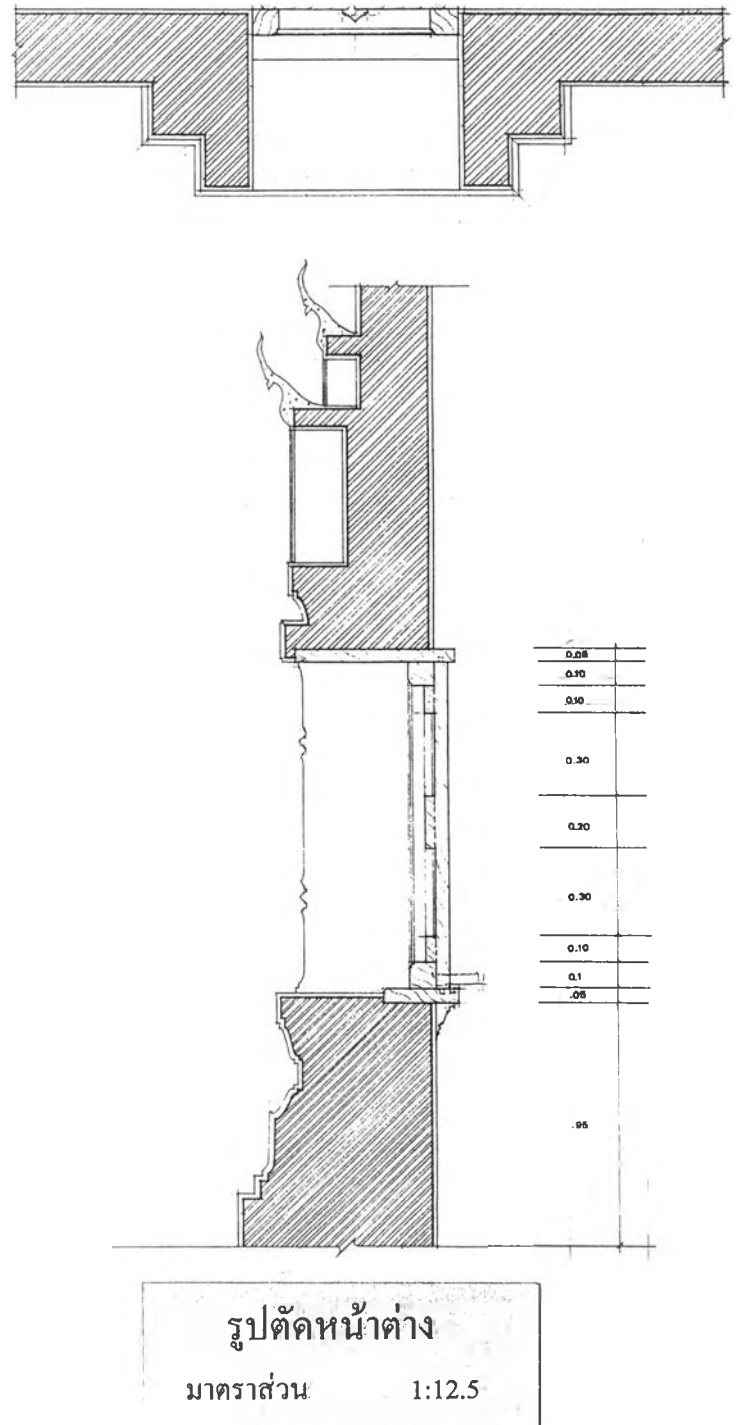
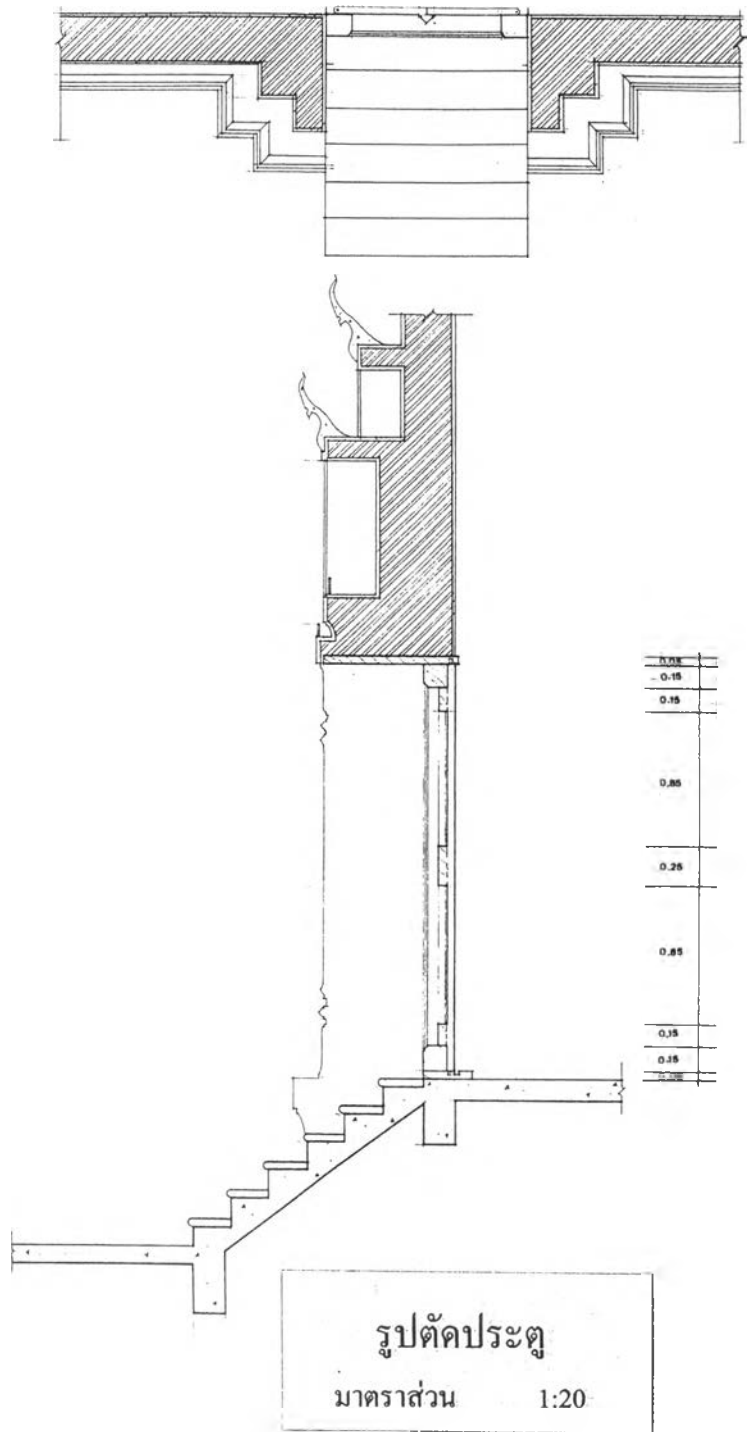

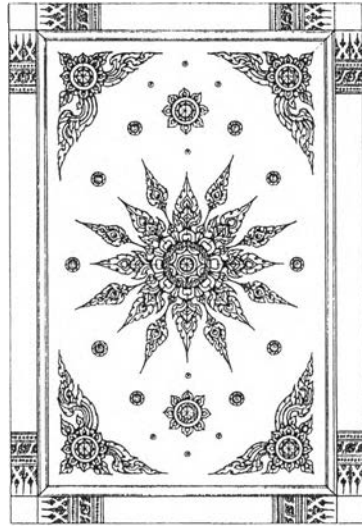
แบบขยายซุ้มประตู
มาตราส่วน 1:12.5

แบบขยายซุ้มหน้าต่าง
มาตราส่วน 1:12.5

แบบขยายฝ้าเพดานพระอุโบสถ

มาตราส่วน

1:20

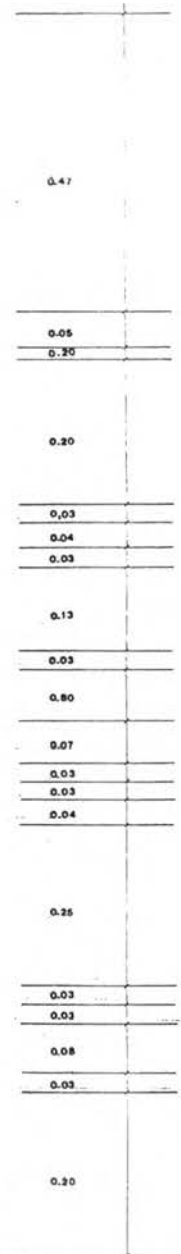
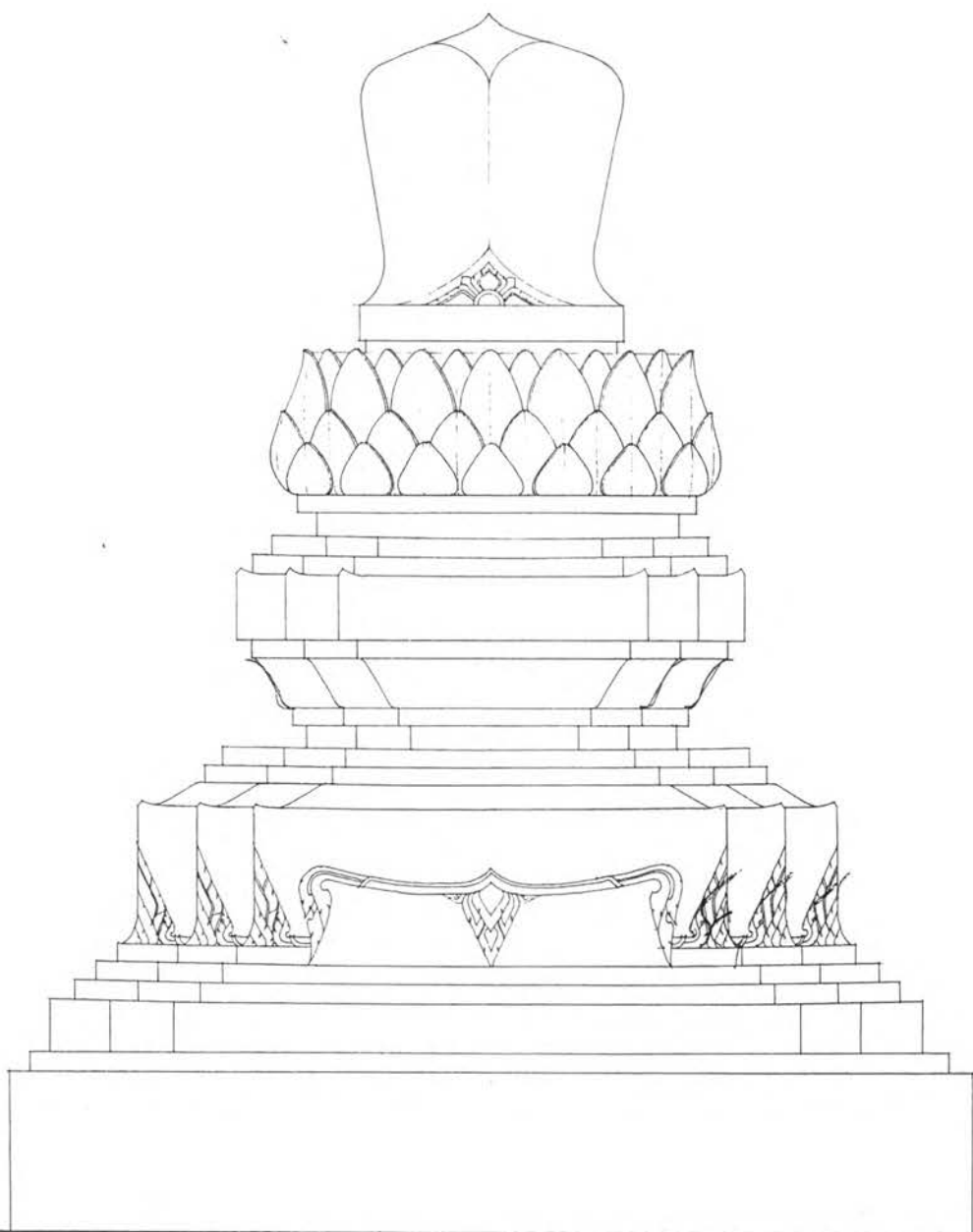
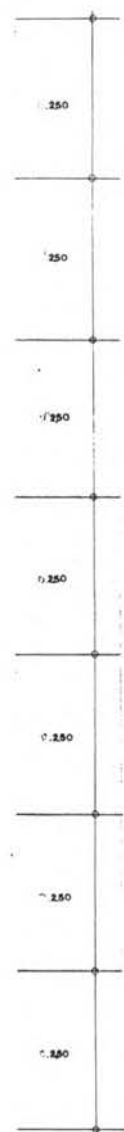
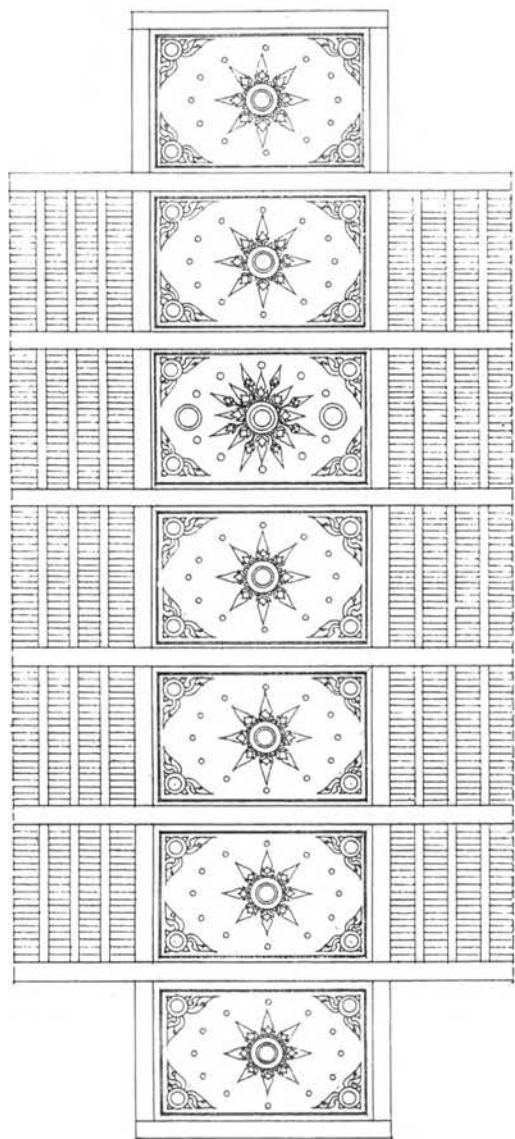

แบบขยายลายซื่อ

มาตราส่วน

1:5

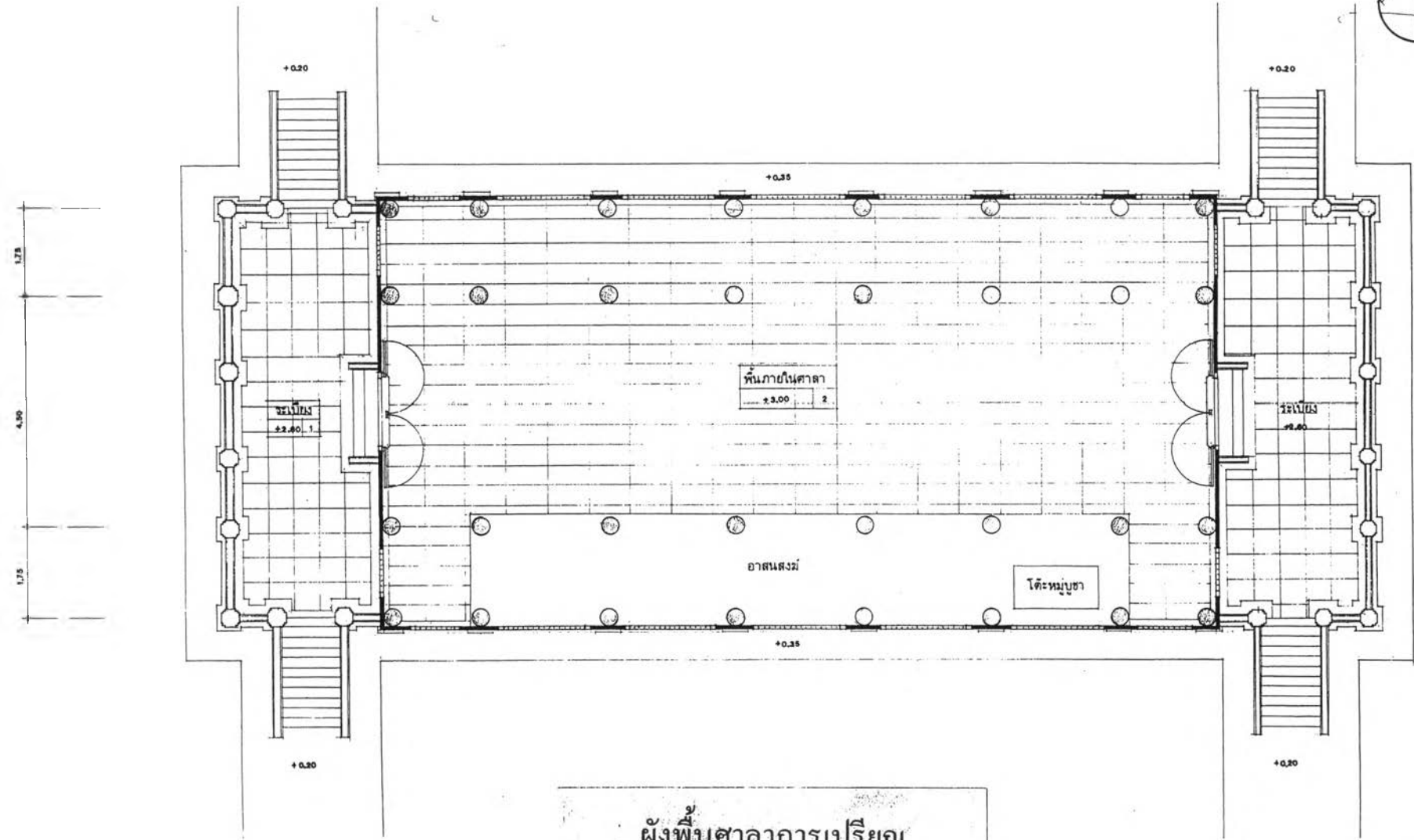

ผนังฝ้าเพดาน
มาตราส่วน 1:50

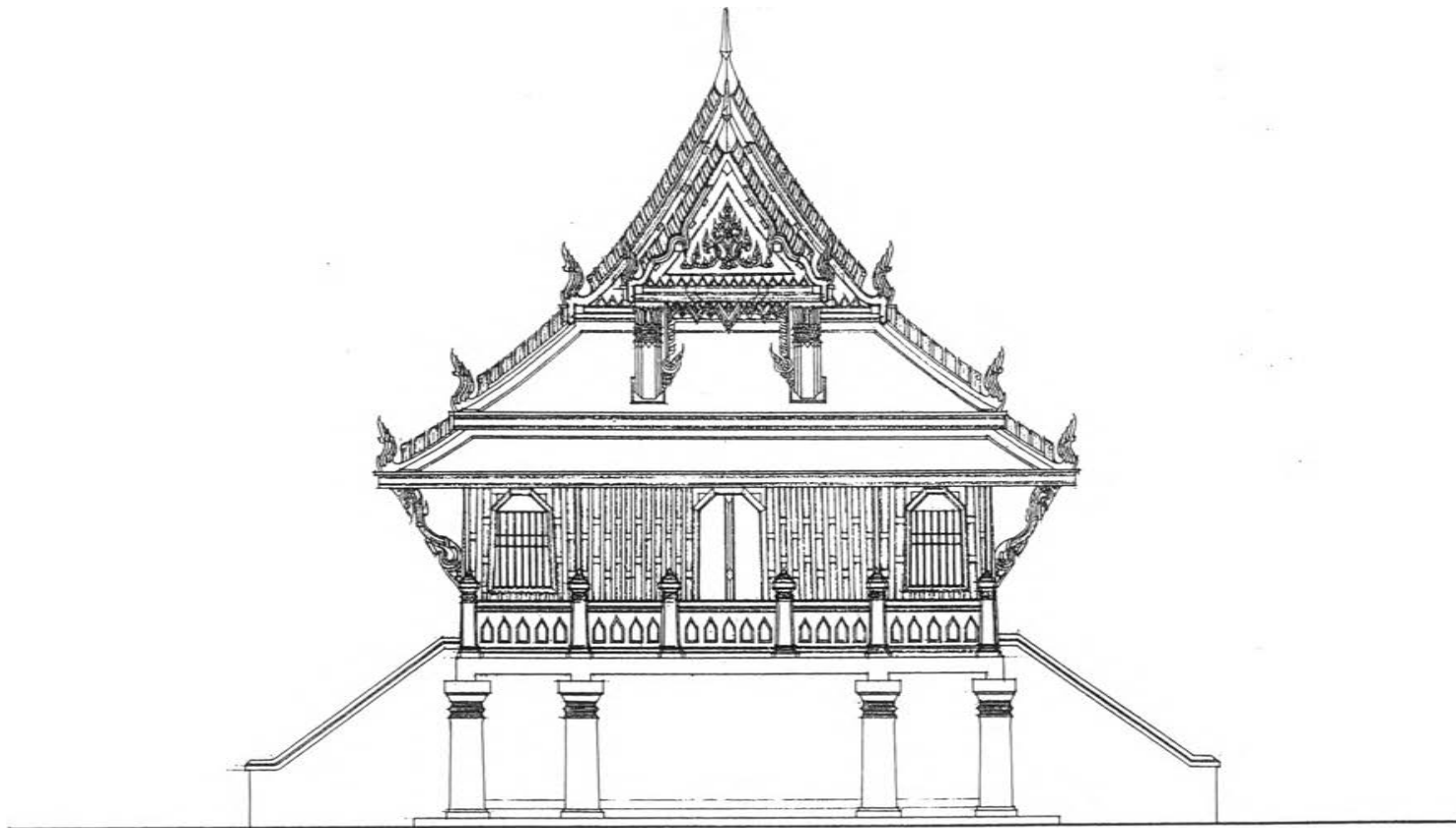
แบบขยายฐานเสมา
มาตราส่วน 1:5

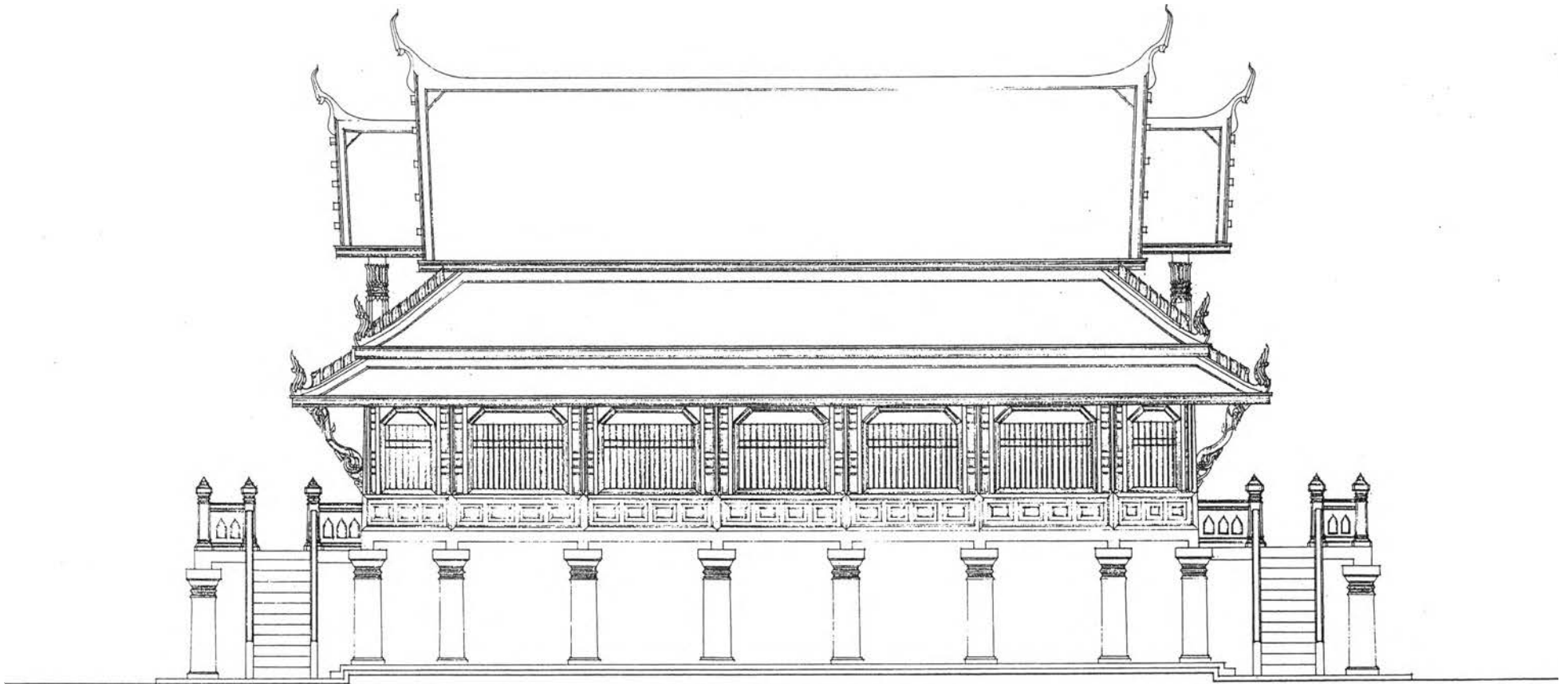
ทัศนียภาพพระอุโบสถ

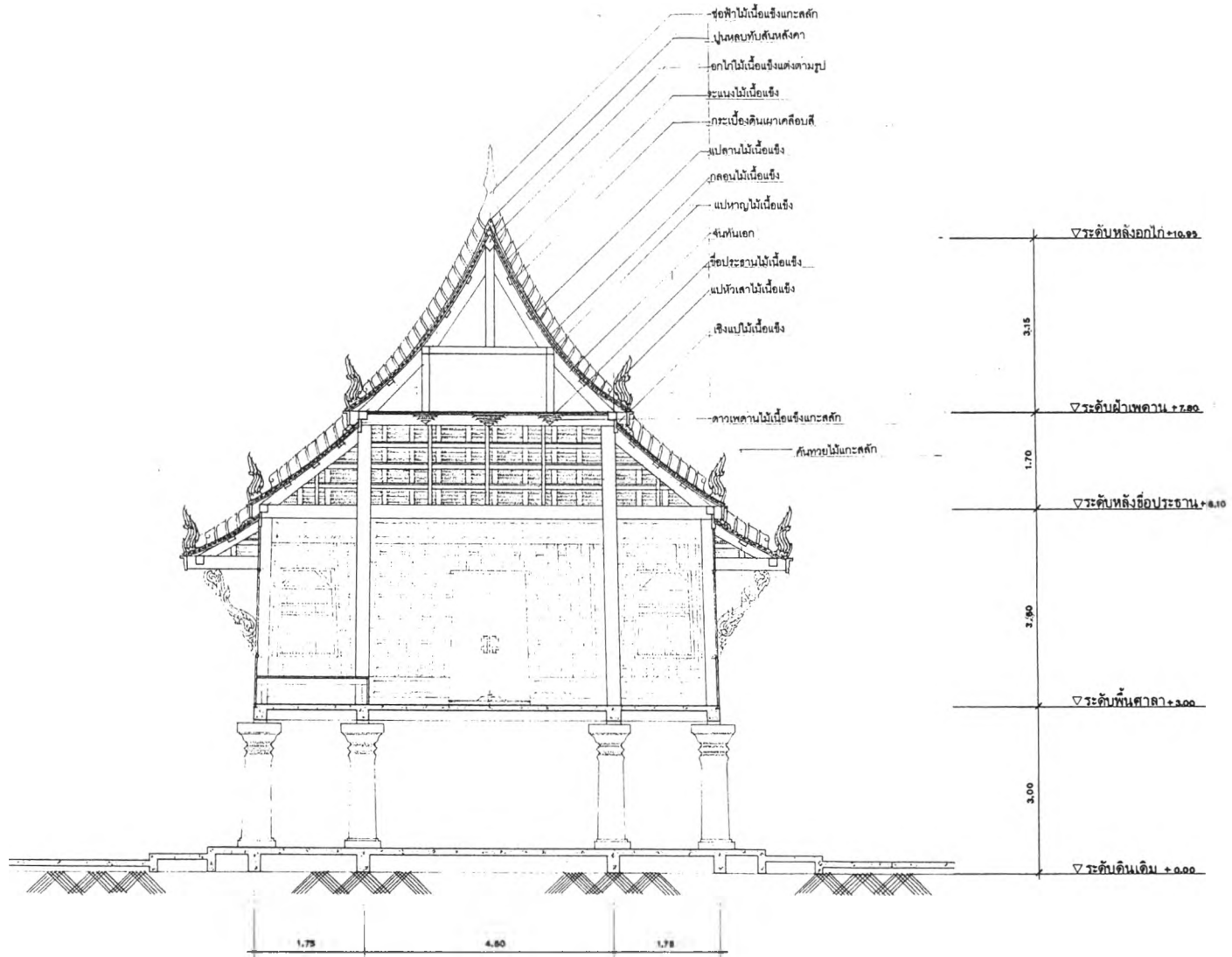
ผังพื้นที่ศาลาการเปรียญ
มาตราส่วน 1:50

รูปด้านหน้าศาลาการเปรียญ
มทร.สวน 1:50

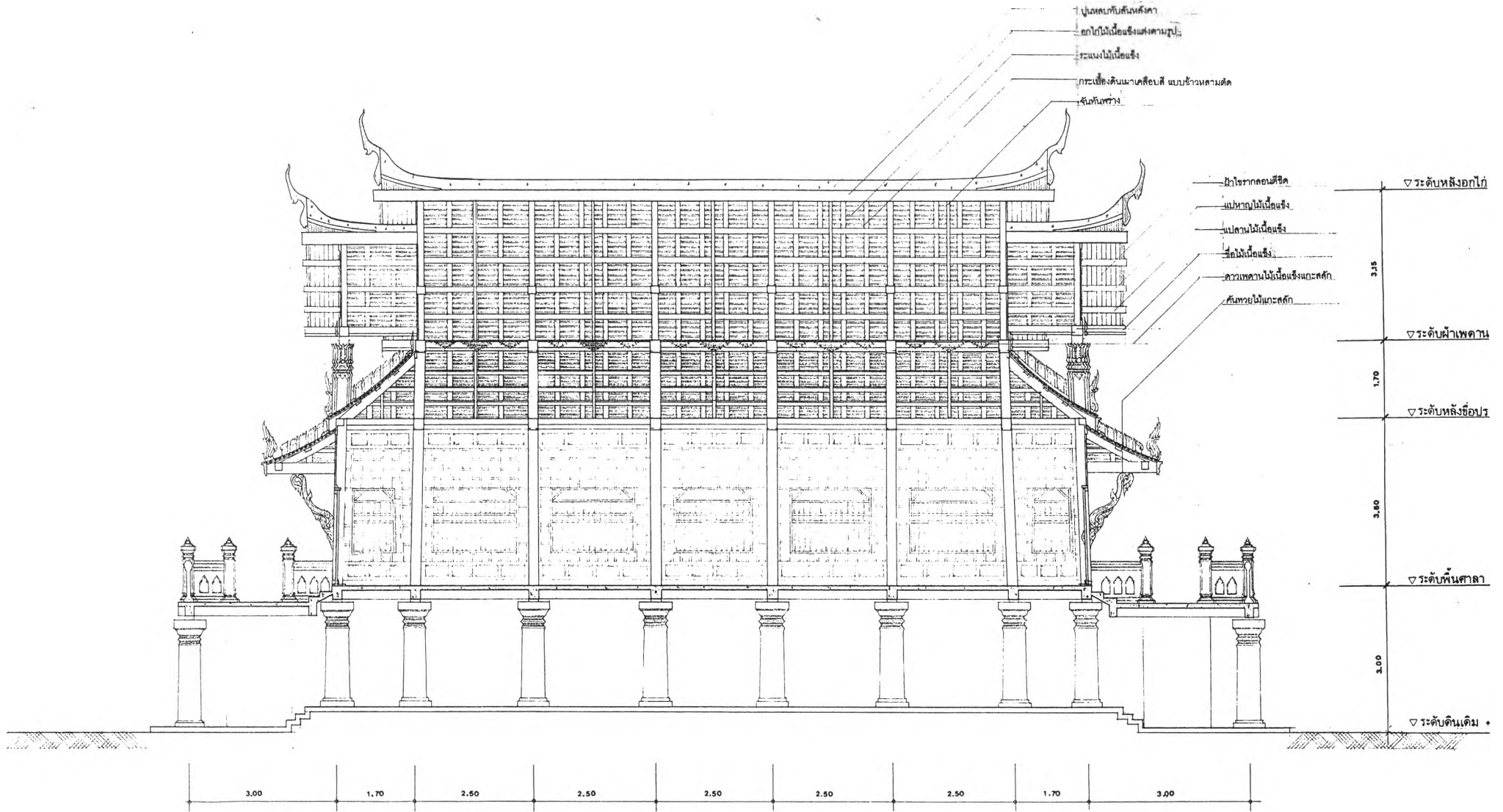

รูปด้านข้างศาลาการเปรียญ
มาตราส่วน 1:50

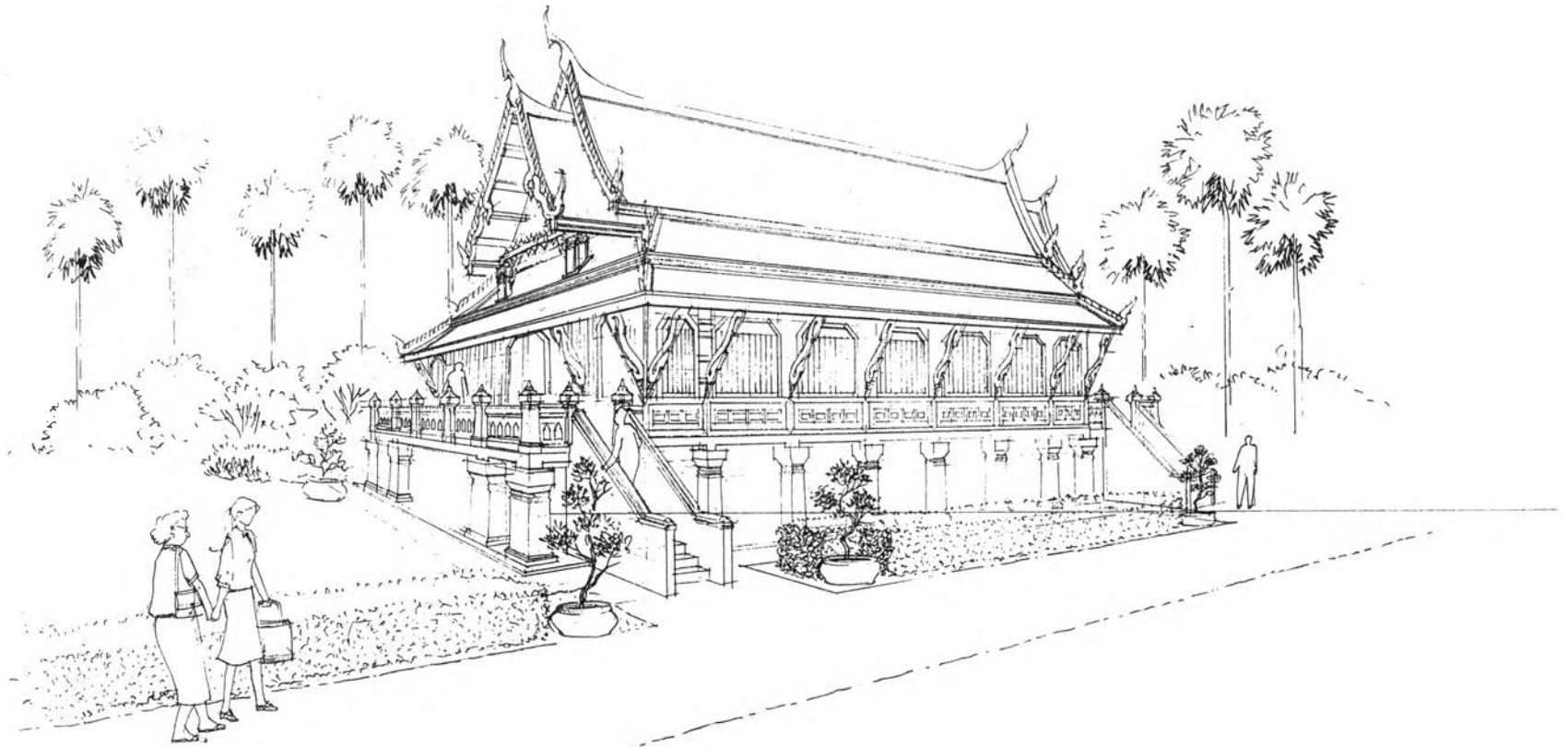

รูปตัดขวางศาลาการเปรียญ
 มาตรฐาน 1:50

รูปตัดยาวศาลาการเปรียญ
 มาตรฐาน 1:50

ทัศนียภาพศาลาการเปรียญ